

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**VPLIV MIGRACIJ NA JAVNOFINANČNI POLOŽAJ IZBRANIH EU
DRŽAV**

Ljubljana, 17. december 2018

KLARA SALOBIR

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Klara Salobir, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Vpliv migracij na javnofinančni proračun izbranih EU držav, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem prof. dr. Mitjo Čokom

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študenta(-ke): _____

KAZALO

UVOD	1
1 OPIS MIGRACIJSKIH POLITIK V IZBRANIH DRŽAVAH	2
1.1 Vzpostavitev in razvoj migracijske politike v Evropski uniji.....	2
1.2 Slovenska migracijska politika	5
1.2.1 Zgodovina migracij na območju Slovenije.....	5
1.2.2 Podatki o tujih državljanah ter migracijah na območju Slovenije	6
1.3 Nemška migracijska politika	8
1.4 Avstrijska migracijska politika	10
2 PREDSTAVITEV PROJEKCIJ MIGRACIJ	12
2.1 Splošni pregled projekcij migracij	13
2.1.1 Ekonomski in proračunski vpliv staranja prebivalstva na območju EU.....	14
2.1.2 Sprememba starostne strukture prebivalstva v naslednjih desetletjih	18
2.1.2.1 Vpliv demografskih procesov na gospodarsko aktivnost držav EU.....	20
2.1.2.2 Izdatki za starost na območju EU po osnovnem scenariju	21
2.1.2.3 Primerjava s predhodnimi poročili o staranju	22
3 VZDRŽNOST JAVNIH FINANC IN MIGRACIJE	23
3.1 Vzdržnost javnih financ in socialni sistemi izbranih držav	23
3.1.1 Sistem socialne zaščite v Sloveniji.....	23
3.1.2 Sistem socialne zaščite v Avstriji	26
3.1.3 Sistem socialne zaščite v Nemčiji	29
3.2 Delež izdatkov za pokojnine v izbranih državah	30
3.3 Vpliv migracij na vzdržnost javnih financ	33
4 DINAMIČNI MIKROSIMULACIJSKI POKOJNINSKI MODEL – DYPENSI 35	
4.1 Priprava projekcij za Slovenijo	35
4.2 Interpretacija rezultatov mikrosimulacijskega modela Dypensi za Slovenijo ter razprava s primerljivimi podatki za državi Avstrijo in Nemčijo	42
4.2.1 Ocena izdatkov za pokojnine za Slovenijo.....	42
4.2.2 Ocena kazalnikov dolgoročne vzdržnosti slovenskega pokojninskega sistema	49
5 SKLEP.....	52
LITERATURA IN VIRI	54

KAZALO TABEL

Tabela 1: Prebivalci po skupinah in spolu od 1. 1. 2016 do 1. 1. 2017, Slovenija	6
Tabela 2: Selitveno gibanje v Sloveniji v letih 2016 in 2017	7
Tabela 3: Struktura nemškega prebivalstva v obdobju od 2016 do 2017	10
Tabela 4: Struktura avstrijskega prebivalstva v obdobju od 2016 do 2017	12
Tabela 5: Pričakovana življenjska doba na območju EU in v izbranih državah za leti 2007 in 2016	15
Tabela 6: Izdatki za socialne prejemke po področjih socialne zaščite za Slovenijo	24
Tabela 7: Izdatki in viri financiranja programov socialne zaščite v Sloveniji	25
Tabela 8: Stopnje prispevkov za socialno varnost v Sloveniji	26
Tabela 9: Izdatki za programe socialne zaščite v Avstriji	27
Tabela 10: Prispevne stopnje delojemalcev in delodajalcev za namene socialne varnosti v Avstriji	28
Tabela 11: Izdatki za socialno zaščito v Nemčiji po področjih v mio EUR	29
Tabela 12: Prispevne stopnje socialnega sistema v Nemčiji	30
Tabela 13: Spremembe v izdatkih za javne pokojnine od leta 2016 do 2070 (% BDP) po osnovnem scenariju	33
Tabela 14: Projekcija neto migracij za Slovenijo za leto 2040	38
Tabela 15: Projekciji neto migracij za Slovenijo za leti 2061 in 2050	38
Tabela 16: Projekciji neto migracij za Slovenijo za leti 2024 in 2039	39
Tabela 17: Gibanje števila emigrantov glede na vrsto scenarija	41
Tabela 18: Gibanje števila imigrantov glede na vrsto scenarija	41
Tabela 19: Število rojenih v Sloveniji v obdobju od 2017 do 2061	42
Tabela 20: Predviden delež izdatkov za pokojnine brez dodatkov za Slovenijo (% BDP) v obdobju od leta 2016 do 2060	44
Tabela 21: Predviden delež izdatkov za pokojnine brez dodatkov za Slovenijo (% BDP) v obdobju od leta 2016 do 2060 glede na Poročilo o staranju 2018	45
Tabela 22: Gibanje izdatkov za pokojnine kot % BDP glede na vrsto scenarija za Avstrijo	47
Tabela 23: Gibanje izdatkov za pokojnine kot % BDP glede na vrsto scenarija za Nemčijo	48

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Gibanje števila tujih državljanov v Sloveniji v obdobju od 2008 do 2018	7
Graf 2: Napoved pričakovane življenjske dobe za moške od leta 2016 do 2070 (v starosti)	16
Graf 3: Napoved pričakovane življenjske dobe za ženske od leta 2016 do 2070 (v starosti)	16

Graf 4: Neto migracijski tokovi na območju Evropske Unije in Evroobmočju v obdobju od 1965 do 2015 (v 1000)	17
Graf 5: Struktura prebivalstva v EU 28 glede na starost in spol v letu 2016 in v letu 2070 (v 1000).....	19
Graf 6: Gibanje delovno aktivnega prebivalstva in stopnje zaposlenosti v obdobju od 2007 do 2070 v EU (v mio).....	20
Graf 7: Celotni stroški staranja kot deleži BDP držav članic EU, EU ter evroobmočja v letih 2016 in 2070.....	21
Graf 8: Viri financiranja programov socialne zaščite za Slovenijo.....	25
Graf 9: Viri financiranja socialne zaščite v Avstriji.....	27
Graf 10: Gibanje števila emigrantov za Slovenijo v obdobju od 2008 do 2060	40
Graf 11: Gibanje števila imigrantov za Slovenijo v obdobju od 2008 do 2060	40
Graf 12: Simulirano gibanje izdatkov za pokojnine brez dodatkov za Slovenijo (% BDP) v obdobju od leta 2016 do 2060.....	43
Graf 13: Gibanje izdatkov za pokojnine kot % BDP za Slovenijo glede na Poročilo o staranju 2018.....	45
Graf 14: Ocena izdatkov za pokojnine, pobranih prispevkov in obveznost državnega proračuna kot % BDP po osnovnem scenariju za Slovenijo.....	50
Graf 15: Ocena izdatkov za pokojnine, pobranih prispevkov in obveznost državnega proračuna kot % BDP pri povečanih migracijah za Slovenijo.....	50
Graf 16: Ocena izdatkov za pokojnine, pobranih prispevkov in obveznost državnega proračuna kot % BDP pri zmanjšanih migracijah za Slovenijo.....	51

UVOD

Dejstvo je, da Evropa postaja vse starejša, kar posledično pomeni višja tveganja za dolgoročno nevzdržnost evropskih javnih financ. V magistrskem delu se tako osredotočimo na vzdržnost javnofinančnega sistema v Sloveniji ter izbranih državah Evropske unije (EU), Avstriji in Nemčiji, s poudarkom na pokojninskih podsystemih ter z upoštevanjem staranja prebivalstva in gibanja migracij. V zadnjem desetletju je bilo opravljenih veliko število študij ter projekcij, ki prikazujejo sliko prebivalstva čez nadaljnjih 50 let. Vsem dobro poznana prebivalstvena piramida v teh državah bi se naj korenito spremenila. Prebivalstvo se bo postaralo, potrebe po podpori in pomoči le tega se bodo povečale. Zaradi tovrstnih sprememb bodo države težile k spremembi obstoječih pokojninskih sistemov in migracijske politike.

Problem dolgoročne vzdržnosti javnih financ je, kot pojasnjeno že uvodoma, povezan s hitrim staranjem evropskega prebivalstva in vedno večjimi potrebami po sredstvih, ki bodo namenjena negi in podpori starejšega prebivalstva. Tu nastane težava, saj se število delavcev na enega upokojenca konstantno zmanjšuje, s tem pa tudi sredstva, namenjena socialni zaščiti.

Ena od rešitev za družbo, ki ji primanjkuje delovno aktivnega prebivalstva, je tok migrantov, ki bodo v državah gostiteljicah ustvarjali dodano vrednost, ter prispevali v državno blagajno in omogočali dolgoročno vzdržnejše financiranje pokojnin.

Namen naloge je poglobiti dosedanje razumevanje o učinkih staranja evropskega prebivalstva ter o vplivu migracij v izbranih evropskih državah na vzdržnost javnofinančnega sistema Slovenije, Avstrije in Nemčije. Cilj je podati kvantitativno in kvalitativno oceno, v kolikšni meri bi lahko priseljenci pripomogli k vzdržnosti javnofinančnega sistema. V delu poskušam odgovoriti na vprašanje, ali se državi splača spodbujati tujsko in migracijsko politiko ter koliko lahko tujci s trenutnimi priseljenjskimi tokovi pripomorejo k dolgoročni finančni vzdržnosti.

Rezultat dela je lahko osnova za nadaljnje analize, npr. vzdržnosti trenutnega pokojninskega sistema, migracijskih politik ali osnova za prihodnje spremembe le-teh. V kolikor izračun pokaže, da so migracije ekonomsko dobrodošle, je to lahko tudi osnova za diskusijo o migracijski politiki ter za ustvarjanje privlačnejših pogojev za naselitev in zaposlitev tujcev.

Raziskovalna vprašanja naloge so, ali bo priseljevanje migrantov na dolgi rok prispevalo k lažjemu zbiranju prispevkov v izbranih državah; v kolikšni meri bi glede na projekcije migranti lahko pripomogli k dvigu bruto družbenega proračuna (BDP) oziroma razbremenili dosednji sistem ter v kolikor bi migranti lahko bistveno spremenili starostno strukturo prebivalstva.

Odgovore na zgornja vprašanja je mogoče podati le na podlagi razumevanja osnov migracijskih politik, sistemov socialne varnosti in trenutnega stanja v izbranih državah članicah.

1 OPIS MIGRACIJSKIH POLITIK V IZBRANIH DRŽAVAH

Mnoge evropske države se že soočajo s pomanjkanjem delovne sile, ki je nastalo zaradi staranja delovno aktivnega prebivalstva. Posledica staranja prebivalstva je tudi višje tveganje za dolgoročno nevzdržnost javnih financ ter upad gospodarske rasti. V zadnjih letih se države aktivno ukvarjajo s pripravo akcijskih načrtov in strategij, ki obsegajo razne aktivnosti za demografsko obnovo, za višjo delovno aktivnost ter produktivnost, ki bi naj posledično vodile do večje vzdržnosti javnih financ. Ta med drugim zagotavlja primerno socialno varnost in medgeneracijsko enakost. Eden izmed mnogih ukrepov za ohranitev javnofinančne vzdržnosti je izvajanje aktivne imigracijske politike/politike priseljevanja (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, 2010).

Če želimo v prihodnosti vzdržnost javnih financ ohranjati s pomočjo migracij, je bistvenega pomena usklajeno delovanje migracijske politike v vseh državah članicah Evropske Unije ter strepenje k nenehnemu izboljševanju le te.

1.1 Vzpostavitev in razvoj migracijske politike v Evropski uniji

Evropske raziskovalne ustanove in raziskovalni inštituti držav članic EU predvidevajo, da bo v naslednjih desetletjih priseljevanje delovno aktivnega prebivalstva, posebno v državah, ki imajo najvišje tveganje javnofinančne nevzdržnosti zaradi hitro starajočega se lokalnega prebivalstva, ključnega pomena. Evropska Unija si tako prizadeva za zagotovitev enotne ravni pravic in obveznosti zakonitih priseljencev, primerljivih s pravicami in obveznostmi državljanov EU (Schmid – Drüner, 2018).

V skladu z 68. členom Pogodbe o delovanju Evropske unije, ki je tudi pravna podlaga za oblikovanje politike priseljevanja, je Evropski svet oblikoval strateške smernice za zakonodajno in operativno načrtovanje na področju svobode, varnosti in pravic za obdobje od leta 2014 do 2020. Smernice predstavljajo potrebo po celostnem pristopu do selitev, boljšem obvladovanju in izrabi rednega priseljevanja, zagotavljanju zaščite tistim, ki jo potrebujejo ter učinkovito obvladovanje in nadzor meja (Schmid – Drüner, 2018).

13. maja 2015 je bila objavljena t. i. Evropska agenda selitev. Program predstavlja nujne ukrepe za obvladovanje krize na Mediteranu in ukrepe za učinkovitejše izvajanje imigracijske politike v prihodnosti (Schmid – Drüner, 2018).

Na srednji in dolgi rok so bile s strani Evropske komisije predlagane smernice na štirih področjih:

- zmanjševanje spodbud za nezakonito priseljevanje,
- upravljanje na mejah / reševanje in varovanje zunanjih meja,
- razvoj močnejše skupne azilske politike in
- oblikovanje nove politike zakonitega priseljevanja, nadgradnja in revizija sistema modrih kart, določanje novih prioritet integracijske politike ter optimizacija ugodnosti politike priseljevanja tako za prosilce kot za države izvora.

Na osnovi tega programa je Evropska komisija aprila 2016 objavila smernice zakonitih selitev, azila in komunikacije. Smernice se nanašajo na štiri področja, na pregled sistema pridobivanja in uporabe modre karte, na pridobivanje inovativnih podjetnikov v EU, razvoj koherentnega in učinkovitega modela za zakonito priseljevanje v EU in okrepitev sodelovanja s ključnimi državami izvora priseljevanja z vidika legalnih priseljenskih poti v EU ter hkrati izboljšanje sistema vračanja tistih iz EU, ki nimajo pravice do bivanja (Schmid – Drüner, 2018).

Pogodba o delovanju Evropske unije v členih 79 in 80 določa oblikovanje skupne politike priseljevanja, s katero se v vseh fazah zagotovi učinkovito upravljanje migracijskih tokov, pravično obravnavo državljanov tretjih držav¹, ki zakonito prebivajo v državah članicah, in preprečevanje nezakonitega priseljevanja in trgovine z ljudmi ter okrepljene ukrepe za boj proti temu (Uradni list Evropske unije, C 202, 2016).

Bistveni elementi pogodbe so:

- pogoji vstopa in prebivanja ter standardi glede postopkov držav članic za izdajo vizumov in dovoljenj za prebivanje za daljši čas, tudi tistih zaradi združitve družine;
- opredelitev pravic državljanov tretjih držav, ki zakonito prebivajo v državi članici, in pogojev, ki urejajo svobodo gibanja in prebivanja v drugih državah članicah;
- nezakonito priseljevanje in nedovoljeno prebivanje, tudi odstranitev in vračanje oseb, ki prebivajo brez dovoljenja;
- boj proti trgovini z ljudmi, zlasti z ženskami in otroci (Uradni list Evropske unije, C 202, 2016).

Trenutno se pristojni organi držav članic EU posvečajo reviziji in izpopolnjevanju določenih postopkov na področju pretoka delovno aktivnega prebivalstva. Ti bi predvsem visokokvalificiranim delavcem iz tretjih držav zagotavljali lažji in predvsem hitrejši dostop do trga dela v Evropski uniji. Faktorji, ki bi k temu pripomogli, so med drugim manj strožji kriteriji za sprejem, dostopnejši minimalni prag zahtevanih mesečnih zneskov za preživljanje ter ugodnejši pogoji glede delovnih pogodb.

Tudi na področju pridobivanja dovoljenj za prebivanje in delo se zakonodaja nenehno dopolnjuje. Kljub sprejeti Direktivi 2011/98/EU, ki zagotavlja enostavnejši postopek pridobivanja dovoljenj ter set skupnih pravic, je ta v državah le delno implementirana in

¹ Tretja država je vsaka država, ki ni članica Evropske unije

neusklajena, kar zaenkrat onemogoča nemoten pretok delavcev v različnih evropskih državah (Schmid – Drüner, 2018).

Napredek je bil v zadnjih treh letih razviden na področju zaposlovanja sezonskih delavcev, v veljavo pa je stopila tudi direktiva o napotitvah delavcev med povezanimi gospodarskimi družbami, ki med drugim določa novo obliko enotnega dovoljenja (enotno dovoljenje za osebo, premeščeno znotraj gospodarske družbe oziroma »ICT² dovoljenje«). Enostavnejši postopki so predvideni tudi za migracije za namen raziskovanja, študija, usposabljanja, prostovoljnega dela, izmenjave in varstva otrok (Schmid – Drüner, 2018).

Predvidene so tudi spremembe zakonodaje na področju obravnave beguncev in ljudi ki potrebujejo subsidiarno zaščito³. Zaradi povečanega toka beguncev v zadnjih treh letih je pomembno poudariti tudi 78. člen Pogodbe o delovanju Evropske unije, ki določa oblikovanje skupne politike o azilu, subsidiarni zaščiti in začasni zaščiti z namenom ponuditi ustrezen status vsem državljanom tretjih držav, ki potrebujejo mednarodno zaščito, in zagotoviti skladnost z načelom nevračanja (Uradni list Evropske unije, C 202, 2016).

V nalogi preverjamo, ali bi migranti lahko prispevali k zmanjšanju obremenjenosti javnofinančnega sistema držav gostiteljic. Na dolgi rok tako ni pomembno le število priseljencev, temveč tudi čas njihovega bivanja ter stopnja integracije, ki jo država gostiteljica migrantu lahko ponudi. Z višjo stopnjo integracije migranta v lokalno okolje je dosežena višja stopnja sprejemanja v lokalno družbo ter višja delovna učinkovitost. V področje integracijskih politik v državah članicah se ne bomo podrobno spuščali, saj stopnja le teh variira, obenem pa odpira mnoga vprašanja, ki trenutno za namene te naloge niso relevantna. V procesih tako predvidevamo, da bo stopnja integracije migrantov podobna tisti, ki jo ima lokalni delavec.

Migracije so zmeraj v določenem odstotku nezakonite, kar je navadno posledica pomanjkljive migracijske politike držav izvora ali držav gostiteljic ter dejstva, da je nemogoče izvajati popoln nadzor nad pretokom ljudi, tako na območju držav članic EU kot v tretjih državah. Od leta 2015, ko je Evropo zajela t.i. begunska kriza in je val beguncev s vzhoda krepko narasel, so države članice EU posvetile povečano pozornost izboljšanju azilne politike in pravic beguncev. Obdobje begunske krize je države gostiteljice spodbudilo k iskanju rešitev za preprečitev nezakonitega priseljevanja, povzročilo pa je pospešen razvoj tako humanitarnih gibanj kot tudi gibanj, nenaklonjenih migrantom.

² ICT: Intra-corporate transfer

³ Oblika mednarodne zaščite, ki se prizna osebi, ki ne izpolnjuje pogojev za priznanje statusa begunca, vendar izkaže utemeljene in verodostojne razloge, da bi ji bila ob vrnitvi v matično državo povzročena resna škoda.

1.2 Slovenska migracijska politika

Slovenska migracijska politika je kompleksna, saj predstavlja različen obseg ter značaj migracij (od ekonomskih, na katere se navezujemo skozi nalogo, pa do humanitarnih, migracij zaradi združitve družine, študijskih migracij, migracij za namen raziskovanja, usposabljanja itd.). Omenjene vrste migracij so zapisane v Zakonu o tujcih, ki med drugim določa postopke pridobivanja raznih dovoljenj za prebivanje ter pogoje, ki morajo biti v ta namen izpolnjeni.

Slovenija je sedanji sistem upravljanja ekonomskih migracij razvila po osamosvojitvi, z Zakonom o zaposlovanju tujcev, ki je bil sprejet leta 1992. 1. januarja 2001 se je pričel uporabljati nov Zakon o zaposlovanju in delu tujcev (ZZDT), v katerem so zakonsko opredeljene vse oblike dela tujcev. Zakon je bil od sprejetja dalje redno dopolnjen in leta 2011 preimenovan v ZZDT – 1, v letu 2015 pa je v veljavo namesto ZZDT- 1 stopil Zakon o zaposlovanju, samozaposlovanju in delu tujcev (ZZSDT). Skupaj z Zakonom o tujcih (ZTuj – 2), veljavnim od julija 2011, predstavlja osnovno zakonsko podlago za bivanje in zaposlovanje tujcev v Sloveniji.

1.2.1 Zgodovina migracij na območju Slovenije

Vojna na področju nekdanje Jugoslavije je povzročila prve večje migracije prebivalstva, ki je prihajalo pretežno iz nekdanjih jugoslovanskih republik (predvsem iz Bosne in Hercegovine, Makedonije, Srbije in s Kosova) in še danes predstavljajo največje število tujih priseljencev v Sloveniji (European Migration Net, 2018).

Slovenija v takratni zakonodajni ureditvi, osnovani na podlagi ravno pridobljene neodvisnosti ter začetnih procesov v smeri demokratizacije, ni imela ustrezno opredeljene in razvite politike priseljevanja. Za uspešen proces približevanja k družini držav članic EU ter drugim pomembnim mednarodnim organizacijam (Svet Evrope, Združeni narodi, itd.) je bilo za Slovenijo nujno, da politiko priseljevanja uskladi v skladu z lastnimi interesi ter z mednarodnimi in humanitarnimi obveznostmi (European Migration Net, 2016).

V ta namen je bila leta 1999 sprejeta Resolucija o imigracijski politiki Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 40/99) ki je opredelila tri glavne stebre, na katerih temelji politika priseljevanja v Sloveniji in sicer:

- zaščita in pomoč beguncem ter prosilcem za azil,
- integracija priseljencev v slovensko družbo, ter
- preprečevanje nedovoljenih migracij.

Zaradi vse bolj kompleksne dinamike gibanj migracijskih tokov, ki so zahtevali nove oblike upravljanja z migracijami, kot so sodelovanje z drugimi državami in mednarodnimi organizacijami ter približevanje EU, je bila leta 2002 sprejeta nova Resolucija o

migracijski politiki Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 106/2002) ki je še bolj jasno konkretizirala aktivnosti in ukrepe za uveljavitev migracijske politike. Ti so šli v smeri usklajevanja z evropskim pravnim redom in temeljnimi evropskimi načeli kot so solidarnost, pravica do prostega gibanja, enakopravnost ter ohranjanje miru in varnosti (European Migration Net, 2018).

Slovenija vse od vstopa v članstvo EU politiko priseljevanja usklajuje s politikami migracij in azila Evropske Unije ter z evropskim pravnim redom. Usklajevanje temelji predvsem na prenašanju zakonodaje EU, npr. direktiv s področja migracij in azila v lokalno zakonodajo (European Migration Net, 2018). Posebno pozornost namenja tudi vzpostavitvi enostavnejšega pretoka delovnoaktivnega prebivalstva iz nekdanjih jugoslovanskih republik, saj delež teh priseljencev v Sloveniji še vedno prevladuje. Zaradi vse večjega preusmerjanja delovne sile z območja Balkana v države na severu Evrope je poenostavitev pogojev za vstop na slovenski trg dela in ugodnejša obravnava prosilcev bistvenega pomena. Glavni cilj sprememb in dopolnitev je poenostavitev postopkov obstoječe zakonodaje, uskladitev z zakonodajo Evropske unije ter odprava pomanjkljivosti, ki so se pokazale pri izvajanju zakona v praksi ter odprava administrativnih ovir (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, 2010).

1.2.2 Podatki o tujih državljanih ter migracijah na območju Slovenije

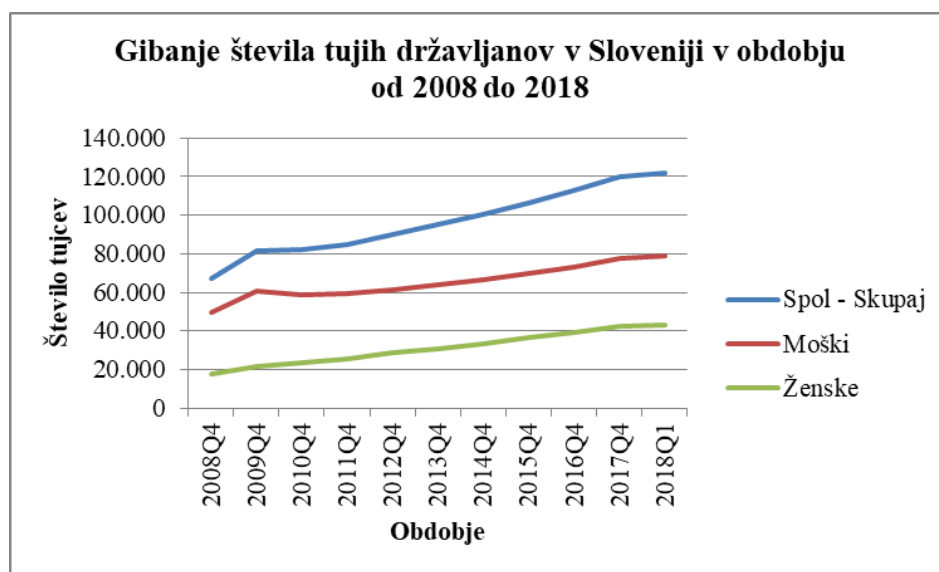
Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (v nadaljevanju »SURS«) je število tujih državljanov dne 1.1.2017 znašalo 114.438 ali 5,5 % vseh prebivalcev Slovenije, od tega je bilo 74.314 moških in 40.124 žensk (Razpotnik, 2017). Zadnji dosegljiv podatek o deležu tujih državljanov v Sloveniji je za drugo četrtletje 2018 in znaša 5,99 %. Tabela 1 podrobneje predstavlja strukturo prebivalstva v Sloveniji po skupinah in spolu za obdobje od 1. 1. 2017 do 1. 1. 2018. Graf 1 prikazuje gibanje števila tujih državljanov v Sloveniji glede na spol, v obdobju od leta 2008 do 2018.

Tabela 1: Prebivalci po skupinah in spolu od 1. 1. 2016 do 1. 1. 2017, Slovenija

	1. 1. 2016	1. 4. 2016	1. 7. 2016	1. 10. 2016	1. 1. 2017
Prebivalci	2.064.188	2.063.371	2.064.241	2.065.879	2.065.895
moški	1.023.333	1.023.153	1.023.872	1.024.939	1.025.125
ženske	1.040.855	1.040.218	1.040.369	1.040.940	1.040.770
Državljeni Republike Slovenije	1.956.422	1.954.472	1.953.634	1.953.112	1.951.457
moški	952.862	952.112	951.715	951.586	950.811
ženske	1.003.560	1.002.360	1.001.919	1.001.526	1.000.646
Tuji državljani	107.766	108.899	110.607	112.767	114.438
moški	70.471	71.041	72.157	73.353	74.314
ženske	37.295	37.858	38.450	39.414	40.124

Vir: Razpotnik (2017).

Graf 1: Gibanje števila tujih državljanov v Sloveniji v obdobju od 2008 do 2018

Vir: lastno delo.

Po uradnih podatkih, objavljenih s strani SURS julija 2018, se je v letu 2017 v Slovenijo priselilo skupno 18.808 oseb, iz Slovenije pa se jih je izselilo 17.555. Letni neto selitveni prirast v letu 2017 je tako znašal 1.253 oseb in se je v primerjavi z letom 2016 povečal za 19,2 % (Razpotnik, 2018).

Tabela 2: Selitveno gibanje v Sloveniji v letih 2016 in 2017

	2016	2017
Priseljeni	16.623	18.808
državljeni RS	2.863	3.288
tuji državljani	13.760	15.520
Odseljeni	15.572	17.555
državljeni RS	8.818	9.871
tuji državljani	6.754	7.684
Selitveni prirast	1.051	1.253
državljeni RS	-5.955	-6.583
tuji državljani	7.006	7.836
Na 1.000 prebivalcev ¹⁾		
priseljani	8,1	9,1
odseljeni	7,5	8,5
selitveni prirast	0,5	0,6
skupni prirast	0,8	0,5
Notranje selitve	110.459	112.356

Vir: prirejeno po Razpotnik (2017).

1.3 Nemška migracijska politika

Kompleksnost tujske zakonodaje in migracijskih politik je značilna tudi za Zvezno republiko Nemčijo (v nadaljevanju »Nemčija«). Bistvene spremembe na nemškem trgu delu so se pričele v 50. letih 20. stoletja. Za to obdobje je značilen gospodarski razcvet, znan kot zahodno nemški gospodarski čudež. Pomenil je povečano potrebo po delovni sili. V določenih sektorjih na trgu dela je bilo mogoče zaznati primanjkljaj ponudbe delovne sile, dodatno pa je dotok delavcev v letu 1961 prekinila izgradnja Berlinskega zidu. Kot odgovor na primanjkljaj delovne sile je pričela takratna Zvezna republika Nemčija najemati tako imenovane »gostujoče delavce – gastarbeiterje« (Bundesamt für Migration und Flüchtlinge, 2005).

Prvi sporazumi so bili sklenjeni z Italijo leta 1955, do leta 1968 so sledile Grčija, Španija, Turčija, Maroko, Portugalska, Tunizija in Jugoslavija. Nemčija je pri tovrstnem »najemu« delavcev sledila konceptu, da bo posameznik v Nemčiji delal le določen čas ter bo nadomeščen z drugim delavcem, sam pa se bo po opravljenem delu vrnil nazaj v domačo državo. Koncept se ni popolnoma obnesel, saj je po prenehanju takšnega najema delavcev zaradi naftne krize leta 1973 mnogo delavcev ostalo v Nemčiji ter tja pripeljalo svoje družine. Do leta 1973 je število tujih državljanov, živčih v zahodni Nemčiji, naraslo na 2,6 milijona. Do leta 1989 je število tujih prebivalcev v zahodni Nemčiji znašalo skoraj 4,9 milijonov (Bundesamt für Migration und Flüchtlinge, 2005).

Tudi (vzhodna) Nemška demokratična republika je (sicer kasneje) pričela najemati tuje delavce, vendar v zmanjšanem obsegu, najprej iz evropskih držav, nato pa tudi iz držav drugih celin.

Od leta 1950 so na območje Nemčije kontinuirano prihajale tudi druge skupine. Prosilci za azil v Zvezni republiki Nemčiji so prišli na podlagi 16a člena ustave⁴, ki je zagotavljal zaščito oseb, ki so bili v državi izvora politično preganjani. Razlog za vključitev zadevnega člena v nemško zakonodajo je bila prav izkušnja političnega preganjanja med gibanjem nacionalnega socializma. Do zgodnjih 80 let 20. stoletja bi lahko bilo priseljevanje z namenom iskanja azila številčno zanemarljivo. Prevladovalo pa je priseljevanje v Zvezno republiko Nemčijo iz držav vzhodnega bloka (Bundesamt für Migration und Flüchtlinge, 2005).

V 80-ih letih 20. stoletja je priseljevanje zaradi iskanja azila pričelo naraščati in leta 1992 doseglo vrh z okrog 438.000 prošnjami. Razlog za tolikšno število je bila kriza v bivšem zahodnem bloku, ki je povzročila bistveno spremembo izvora prosilcev. Ti so večinoma prihajali iz tretjih držav. Leta 1992 je zaradi hitrega porasta prosilcev za azil sledila prenova zakonodaje, ki je temeljila na t. i. azilnem kompromisu⁵ in imela vpliv na prosilce za azil, ki so prišli iz držav, kjer ni bilo političnega pregona in preko zavarovanih tretjih

⁴ Osnovni zakon Zvezne republike Nemčije oz. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland

⁵ Azilni kompromis: ustavna sprememba, pri kateri je bila 16a členu Temeljnega zakona dodana posebna klavzula o varni tretji državi ter vplivala na znatno zmanjšanje števila prošelj za azil.

držav. Število prosilcev je tako drastično upadlo (Bundesamt für Migration und Flüchtlinge, 2005).

Od leta 1968 so državljani Evropske unije upravičeni do svobodnega prehajanja med državami članicami EU. V obdobju med leti 1991 in 2003 se je tako v Nemčijo preselilo 1,7 milijona EU državljanov, medtem ko jih je v enakem obdobju 1,6 milijona odšlo. V enakem obdobju pa je sledilo tudi priseljevanje judovskih izseljencev iz raznih držav bivše Sovjetske zveze. Do konca tisočletja je bilo v državi čutiti tako aktivno izseljevanje kot priseljevanje. Od leta 2000 dalje se je pričel nemški proces priseljevanja korenito spreminjati.

Glavni razlogi za sprejemanje nekaterih skupin priseljencev so bile demografske spremembe in posledično naraščajoča potreba po kvalificirani delovni sili. Prvi znaki prenove migracijske politike so se kazali v sprejemu posebnega delovnega dovoljenja za pet let, po ameriškem vzoru imenovanega »zelena karta«, ki je med letoma 2000 in 2004 omogočila začasno priseljevanje približno 18.000 tujih IT strokovnjakov. Kljub aktivnemu priseljevanju pa se Nemčija dolgo časa ni štela kot država priseljevanja. Vlogo države priseljevanja je Nemčija simbolično sprejela z Zakonom o priseljevanju, ki je v veljavo stopil leta 2005. V njem so združena področja priseljevanja, bivanja in zaposlovanja, zakon pa je namenjen nadziranju migracij v luči gospodarskih interesov in interesov trga dela. Spodbujanje integracije priseljencev in njihovih potomcev je bilo prvič opredeljeno kot državna naloga. V letu 2009 so bile sprejete nadaljnje reforme v zvezi s trgom dela in ustreznim nadzorom migracij visoko usposobljenih strokovnjakov, od leta 2012 dalje je možno zaprositi za tako imenovano modro karto⁶ (Hanewinkel & Oltmer, 2017).

Do danes so bile v nemško zakonodajo prenesene številne uredbe in direktive s področja migracijske politike, uveden je bil lažji dostop do trga dela za prosilce za azil, izvajajo se aktivnosti na področju mobilnosti delavcev (Hanewinkel & Oltmer, 2017).

Nemčija od leta 2000 tako izboljšuje integracijsko in migracijsko politiko v smeri promoviranja pomena integracije med državnimi organi in institucijami, odgovornimi za priseljevanje tujcev ter ustanovitve neodvisnih organizacij, ki nadzorujejo učinke sprejetih politik (Süssmuth, 2009).

V Nemčiji je konec leta 2016 bivalo 82,5 milijonov prebivalcev. Od tega je bilo približno 11,1 % prebivalcev s tujim državljanstvom oziroma 9,2 milijonov. Konec leta 2017 je število vseh prebivalcev v Nemčiji znašalo 82,8 milijonov, od tega je slabih 9,7 milijonov prebivalcev predstavljalo tuje državljane. Podrobnejša struktura prebivalstva za obdobje od 2016 do konca 2017 je predstavljena v tabeli 3.

⁶ Modra karta: dovoljenje za prebivanje in delo, namenjeno visokokvalificiranim delavcem tretjih držav.

Tabela 3: Struktura nemškega prebivalstva v obdobju od 2016 do 2017

	31. 12. 2016	31. 12. 2017
	(v 1.000)	
Skupaj	82.521,7	82.792,4
Moški	40.697,1	40.843,6
Ženske	41.824,5	41.948,8
Nemški državljani	73.301,7	73.113,5
Moški	35.787,7	35.696,4
Ženske	37.514,0	37.417,0
Tuji državljani	9.220,0	9.678,9
Moški	4.909,5	5.147,1
Ženske	4.310,5	4.531,7

Vir: prirejeno po Destatis Statistisches Bundesamt (2018).

Neto selitveni prirast je v letu 2016 za Nemčijo znašal 500.000 oseb. V primerjavi z letom 2015, ko je neto selitveni prirast znašal 1,14 milijonov oseb in je bil predvsem posledica begunske krize, je število priseljencev močno upadlo. Število priseljencev je tako v letu 2016 znašalo 1.865.000, število izseljencev pa 1.365.000.

V letu 2017 je neto selitveni prirast znašal 416.000 oseb. V Nemčijo se je v tem obdobju priselilo 1.551.000 oseb, iz nje pa se jih je odselilo 1.135.000. Glavni razlog za upad glede na prejšnje leto je manjše število selitev s kriznih območij (Sirija, Afganistan). Več kot polovico vseh priseljencev so predstavljali državljani držav članic EU (Romunija, Poljska in Hrvaška) (Sanders IV, 2018).

1.4 Avstrijska migracijska politika

Podobno kot na območju Nemčije je avstrijski povojni ekonomski razcvet (razcvet po drugi svetovni vojni) vodil do povečane potrebe po delovni sili in pomembno vplival na razvoj avstrijske migracijske politike. Republika Avstrija je tako z drugimi državami pričela sklepati bilateralne sporazume, ki so bili namenjeni usposabljanju tujih delavcev za začasno delo v Avstriji. Najpomembnejša sta bila sporazuma s Turčijo in nekdanjo Socialistično federativno republiko Jugoslavijo, kjer so se razvile prav temu namenjene agencije. Do leta 1970 je v Avstriji delo začasno opravljalo okrog 76.500 Turkov in jugoslovanskih državljanov. V naslednjih treh letih se je število delavcev skoraj potrojilo in naraslo na 227.000 delavcev. Večina delavcev, okrog 178.000, je prihajala iz držav na območju Jugoslavije, dobrih 27.000 pa iz Turčije (Jandl & Kraler, 2003).

Leta 1973 je svet zajela naftna kriza, ki je prispevala k zmanjšanju potreb po delovni sili. Potreb po množičnem usposabljanju delavcev za začasno opravljanje dela v Avstriji ni bilo

več, korenito se je spremenila tudi zakonodaja. Leta 1975 je v veljavo stopil Zakon o zaposlovanju tujcev, ki ostaja eden prvih mehanizmov za nadzor nad tujimi delavci v Avstriji. Kot posledica krize in nove zakonodaje je število tujih delavcev upadlo približno za polovico. Ob ponovnem gospodarskem razcvetu pa se je veliko število nekdanjih »gastarbeiterjev« v Avstrijo vrnilo, vendar ne z namenom aktivnega usposabljanja za začasno delo, temveč na osnovi raznih novo predpisanih oblik in namenov selitev (združitve družine, spontan pretok delavcev, tajne selitve in azil) (Jandl & Kraler, 2003).

Avstrija je do nedavnega slovela tudi kot država, v kateri so bili dobrodošli begunci. Svoj sloves je dobila po sprejemu 180.000 beguncev iz Poljske med političnim uporom leta 1956, nato med Praško pomladjo leta 1968, ko je v Avstrijo zbežalo 162.000 državljanov Češkoslovaške ter po ponovnem pritoku 150.000 Poljakov med zatonom gibanja Solidarnost v letih 1981 in 1982 (Jandl & Kraler, 2003).

Do leta 1993 se je število ekonomskih migrantov v Avstriji zopet povečalo in znašalo že slabih 700.000, delež tujih delavcev pa je narasel iz 5,4 % v letu 1988 na 9,1 % v letu 1993. Leta 1992 je bil izdan nov Zakon o tujcih, ki je zaostрил vstopne pogoje in bivanje tujcev. Zakon o prebivanju je določil različne kategorije migrantov ter vseboval kvote izdanih dovoljenj. Leta 1997 je prenovljen Zakon o tujcih nadomestil prej omenjena zakona, v njem pa je bil predstavljen nov koncept, imenovan integracijski paket (Jandl & Kraler, 2003).

V nadaljevanju so bile sprejete številne reforme na področju priseljevanja in pravic tujcev. Na prehodu tisočletja je bilo v Avstriji že čutiti nezadovoljstvo zaradi velikih migracijskih tokov. Tako so bili predlagani različni politični programi, usmerjeni v minimalno oziroma nično migracijsko politiko. Vstopni pogoji so bili zaostreni, posebna pozornost pa je bila namenjena integraciji tujcev, ki so pogoje za vstop izpolnjevali (Jandl & Kraler, 2003).

Po drugi strani pa so državni organi ustanovili programe za usposabljanje in zaposlovanje sezonskih delavcev in zveznim republikam v pristojnost predali sodelovanje s sosednjimi državami in jim prepustili samostojno določanje števila tujih delavcev (Jandl & Kraler, 2003).

Trenutne migracijske politike v Avstriji so kljub študijam, ki govorijo v prid migrantom, usmerjene proti priseljencem. Trenutno prevladuje mnenje, da bi morala biti avstrijska politika oblikovana tako, da jo bo prebivalstvo zmožno podpirati. Za dosego le tega bi morali postaviti nove temelje migracijske politike in postaviti jasno mejo med ekonomskimi migracijami in azilom (Leonid, 2017).

V tabeli 4 so predstavljeni podatki o strukturi prebivalstva v Avstriji⁷. V Avstriji je na začetku leta 2017 bivalo 8,8 milijona prebivalcev. Od tega je bilo približno 15,3 % prebivalcev s tujim državljanstvom oziroma 1,3 milijona. Na začetku leta 2018 je število

⁷ Zaradi različnih načinov beleženja statističnih podatkov se časovna obdobja pri predstavitvah posameznih držav razlikujejo.

vseh prebivalcev v Avstriji znašalo 8,8 milijona, od tega je bilo 1,4 milijona prebivalcev tujih državljanov (Statistik Austria, 2018).

Tabela 4: Struktura avstrijskega prebivalstva v obdobju od 2016 do 2017

	1. 1. 2016	1. 1. 2017	1. 1. 2018
	v 1.000		
Skupaj	8.700,5	8.772,8	8.822,2
Avstrijski državljani	7.432,8	7.430,9	7.426,4
Tuji državljani	1.267,7	1.341,9	1.395,8

Vir: prirejeno po Statistik Austria (2018).

V letu 2016 je neto selitveni prirast v Avstriji znašal 64.676 ljudi, kar je 43 % manj kot v letu 2015, ko je zaradi begunske krize neto selitveni prirast znašal 113.067 ljudi. Število priseljencev je znašalo 174.310, število izseljencev pa 109.634 (Austrian Embassy Washington, 2017).

V letu 2017 je neto selitveni prirast znašal 44.630 ljudi (Statista, 2018). Število priseljenih je znašalo 154.749 oseb, število odseljenih pa 110.119. V primerjavi z letom 2016 je neto selitveni prirast upadel za 31 %. Približno dve tretjini priseljencev so predstavljali državljani držav članic EU in EGP⁸, od tega največ iz Romunije, Nemčije ter Madžarske (Statistik Austria, 2018).

2 PREDSTAVITEV PROJEKCIJ MIGRACIJ

V naslednjih nekaj desetletjih bo večina evropskega prebivalstva »posivala«. Tega se zavedajo tudi evropske institucije, ki si z natančnim prikazovanjem demografskih trendov skušajo razložiti, kakšen bo vpliv trenutne demografije v bližnji prihodnosti ter skladno z ugotovitvami oziroma napovedmi načrtovati ukrepe na kratek, srednji in dolgi rok (Evropska komisija, 2018).

Kompleksnost migracijskih tokov v Sloveniji, Nemčiji in v Avstriji pa je nemalokrat izziv, kako jih predstaviti v uradnih poročilih medtem ko vpliva migracij na gospodarstvo izbranih držav še ni mogoče jasno definirati zaradi pomanjkanja modelov, s pomočjo katerih bi bilo mogoče meriti tovrstne učinke.

Kombinacija proučevanja migracij v izbrani državi, vpliva le teh na gospodarstvo ter hkrati vpliva na vzdržnost javnih financ pa je zaenkrat še v razvoju. Napovedi tako temeljijo na predpostavkah, ki so bolj ali manj preverjane s pomočjo različnih modelov, razvitih prav

⁸ EGP: Evropski gospodarski prostor

za te namene (npr. model Dypensi, ki smo ga uporabili tudi v tej nalogi). Enotnega modela zaenkrat še ni, saj bi bilo sprva potrebno poenotiti način zbiranja in obdelave podatkov.

S pomočjo obstoječih modelov in podatkovnih baz je tako mogoče grobo oceniti, kako bo trenutno stanje migracij ter gospodarstva vplivalo na stanje v prihodnosti. Najpomembnejši demografski trendi ter vpliv le teh na gospodarstvo v prihodnosti so za evropske države predstavljeni v Poročilu o staranju, posebnem poročilu o obvladovanju vpliva staranja prebivalstva v EU, ki ga vsaka tri leta izda Evropska komisija.

2.1 Splošni pregled projekcij migracij

Zaradi staranja prebivalstva (do leta 2060 bo življenjska doba v EU narasla na okrog 90 let za ženske in na 85 let za moške) bo potrebno korenito spremeniti politiko ter za namen vzdrževanja starega prebivalstva »uvoziti ljudi« ki bodo prispevali v državno blagajno toliko, da bodo javnofinančni sistemi vzdržali.

Osnova poglavja je The 2018 Ageing report oziroma Poročilo o staranju 2018, izdano maja 2018, ki vsebuje obsežne podatke o demografskih procesih v Evropi, zbranih s strani lokalnih statističnih institucij. Poročilo med drugim predstavlja podatke o migracijah v državah članicah EU ter projekcije vse do leta 2070. Po primerjavi projekcij Poročil iz leta 2012, 2015 in 2018 so le te na dolgi rok izjemno negotove. Tako se podatki (oziroma rezultati projekcij) ob ponovni pripravi (poročilo je obnovljeno vsaka 3 leta) ponekod bistveno razlikujejo.

Poročilo temelji na predstavitvi demografskih procesov v različnih državah ter na štirih modulih, med katerimi bo v okviru te analize podrobneje predstavljen pokojninski modul in prispevki iz tega naslova v državno blagajno izbranih držav. Preostali moduli, na podlagi katerih so bile izvedene projekcije, so poleg projekcij o pokojninah tudi projekcije o zdravstveni negi, dolgotrajni oskrbi, izobrazbi in brezposelnosti.

Set projekcij petih modulov skupaj predstavlja projekcijo javnih izdatkov glede na starost populacije (Evropska komisija, 2018). Osredotočili smo se na pokojninski modul in za Slovenijo pripravili lasten izračun na podlagi vzpostavljenega dinamičnega mikrosimulacijskega pokojninskega modela – Dypensi. Projekcije modela Dypensi (glej nadaljevanje naloge) smo nato primerjali s projekcijami Poročila 2018.

Za Avstrijo in Nemčijo lastnih izračunov nismo pripravili, smo pa projekcije, predstavljene v Poročilu, primerjali z že obstoječimi študijami.

Za namene boljšega nadzora vzdržnosti javnih financ v Evropski uniji so bile v letu 2018 pripravljene nove projekcije, ki prikazujejo, v katerih državah, kdaj ter v kakšnem obsegu se bodo najbolj stopnjevali pritiski staranja prebivalstva zaradi pričakovane daljše

življenjske dobe prebivalstva v EU. Proračunske projekcije za pet področij proračunskih odhodkov:

- nadomestila za brezposelnost,
- zdravstvo,
- dolgotrajna oskrba,
- izobrazba ter
- pokojnine)

imajo za osnovo leto 2016 in pokrivajo časovni razpon do leta 2070 ter bodo v pomoč pri oblikovanju raznih politik ter ostalih potrebnih aktivnosti za namene vzdržnosti javnofinančnega sistema držav članic.

Izmed prikazanih petih področij proračunskih odhodkov smo se osredotočili na projekcije izdatkov za pokojnine, izvedene na osnovi nacionalnih modelov, ki odsevajo trenutno pokojninsko zakonodajo. Pokojninske projekcije tako prikazujejo okoliščine za vsako izbrano državo članico EU posebej, hkrati pa zagotavljajo konsistentnost zaradi skupnega dogovora o osnovnih predpostavkah.

Dolgoročne projekcije so bile pripravljene na podlagi predpostavke, da se politike ne bodo spreminjale in torej prikazujejo stanje v določenem obdobju v prihodnosti glede na trenutno politiko držav.

2.1.1 Ekonomski in proračunski vpliv staranja prebivalstva na območju EU

Celotno prebivalstvo EU bo po podatkih Poročila 2018 do leta 2070 naraslo s 511 milijonov (podatek za leto 2016) na 520 milijonov prebivalcev. Problem predstavlja število delovno aktivnega prebivalstva, ki bo do leta 2070 drastično upadlo, s 333 milijonov v letu 2016 na 292 milijonov v letu 2070. Razlogi za tolikšen upad so zmanjšana stopnja rodnosti, daljša pričakovana življenjska doba ter dinamika migracij. Na podlagi treh demografskih determinant so predstavljene tudi projekcije sprememb v prebivalstveni strukturi (Evropska komisija, 2018).

a) Stopnja rodnosti

Celotna stopnja rodnosti je povprečno število živorojenih otrok na eno žensko v rodni dobi (15–49 let) v koledarskem letu. Izračunamo jo tako, da seštejemo vse vrednosti starostno-specifičnih stopenj splošne rodnosti v koledarskem letu (Statistični urad Republike Slovenije, b. l.).

Celotna stopnja rodnosti naj bi med proučevanim obdobjem narasla v skoraj vseh državah članicah EU, v Sloveniji iz 1,58 na 1,81, v Avstriji iz 1,47 na 1,66, v Nemčiji iz 1,49 na 1,68 (Evropska komisija, 2018).

Stopnja rodnosti 2,1 otroka na žensko v rodni dobi, ki zagotavlja enostavno obnavljanje prebivalstva, je v državah članicah EU drastično upadla. Od leta 2000 dalje je stopnja rodnosti v povprečju zopet rahlo narasla, medtem ko se po posameznih državah članicah podatki precej razlikujejo. V Sloveniji je bila stopnja rodnosti 2,1 otroka na žensko v rodni dobi nazadnje dosežena leta 1980 (Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2017).

b) Pričakovana življenjska doba

Od leta 1960 je pričakovana življenjska doba naraščala po vsem svetu, na območju Evropske unije v povprečju za 2,2 leti na desetletje. V tabeli 5 so navedeni dejanski podatki za območje EU ter izbrane države članice za obdobje od leta 2007 do 2016. Tako je na območju EU pričakovana življenjska doba za moške v zadevnem obdobju narasla iz 76 let na 78,2 leti, za ženske pa iz 82,2 na 83,6 let. Med izbranimi državami je imela Slovenija v letu 2016 najvišjo pričakovano življenjsko dobo za ženske, s 84,3 leti starosti, Avstrija pa najvišjo pričakovano življenjsko dobo za moške, z 79,3 leti starosti.

Tabela 5: Pričakovana življenjska doba na območju EU in v izbranih državah za leti 2007 in 2016

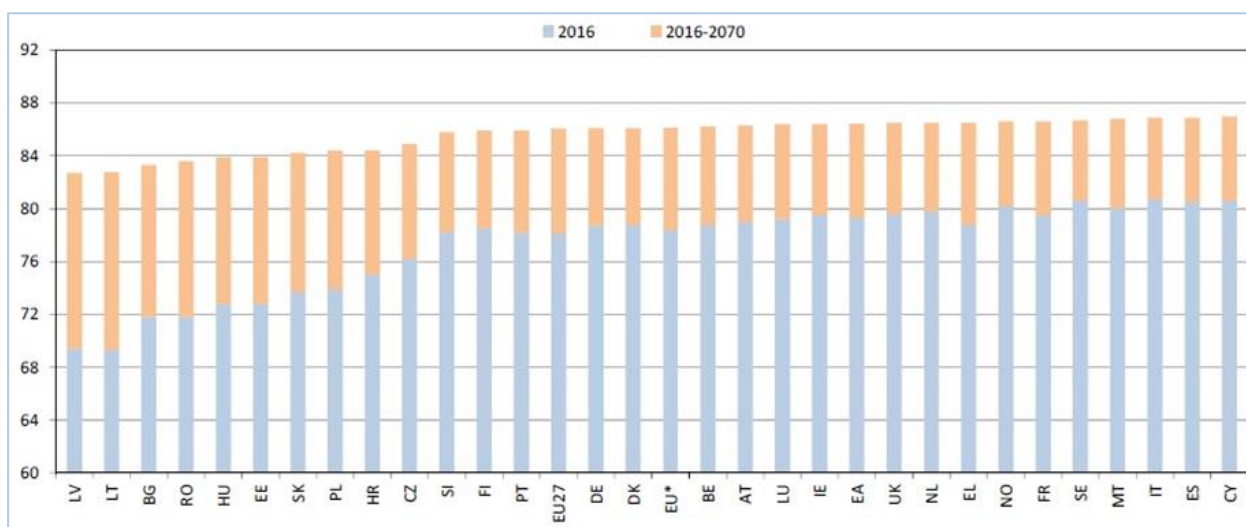
	Evropska Unija		Nemčija		Avstrija		Slovenija	
	Moški	Ženske	Moški	Ženske	Moški	Ženske	Moški	Ženske
2007	76,0	82,2	77,4	82,7	77,4	83,1	74,6	82,0
2016	78,2	83,6	78,6	83,5	79,3	84,1	78,2	84,3

Vir: prirejeno po Eurostat (2018).

Izboljšanje dolgoživosti je posledica doseganja višje izobrazbe, izboljšanja socioekonomskih razmer, boljšega življenjskega sloga ter napredka v zdravstveni oskrbi (Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2017). Zaradi navedenih razlogov je mogoče pričakovati nadaljnje povečevanje pričakovane življenjske dobe.

Na območju EU bo pričakovana življenjska doba za moške narasla za 7,8 let skozi opazovano obdobje, od 78,3 let v letu 2016 do 86,1 let v letu 2070. Za ženske se pričakuje, da se bo pričakovana življenjska doba ob rojstvu za ženske povečala za 6,6 let, od 83,7 v letu 2016 na 90,3 leta 2070 (Evropska komisija, 2018). Na grafih 2 in 3 je sprememba pričakovane življenjske dobe predstavljena grafično za posamezne države EU, EU kot celoto, skupino držav EU27 ter za evropski gospodarski prostor.

Graf 2: Napoved pričakovane življenjske dobe za moške od leta 2016 do 2070 (v starosti)

Vir: Eurostat (2018).

Za Slovenijo bo pričakovana življenjska doba za moške narasla za 7,6 leta skozi opazovano obdobje, od 78,2 v letu 2016 do 85,8 let v letu 2070. Za ženske se pričakuje, da se bo pričakovana življenjska doba ob rojstvu za ženske povečala za 6,3 let, iz 83,8 v letu 2016 na 90,1 leta 2070 (Evropska komisija, 2018).

Graf 3: Napoved pričakovane življenjske dobe za ženske od leta 2016 do 2070 (v starosti)

Vir: Eurostat (2018).

Za Avstrijo bo pričakovana življenjska doba za moške narasla za 7,3 leta skozi opazovano obdobje, od 79 v letu 2016 do 86,3 let v letu 2070. Za ženske se pričakuje, da se bo pričakovana življenjska doba ob rojstvu za ženske povečala za 6,4 let, od 83,8 v letu 2016 na 90,2 leta 2070 (Evropska komisija, 2018).

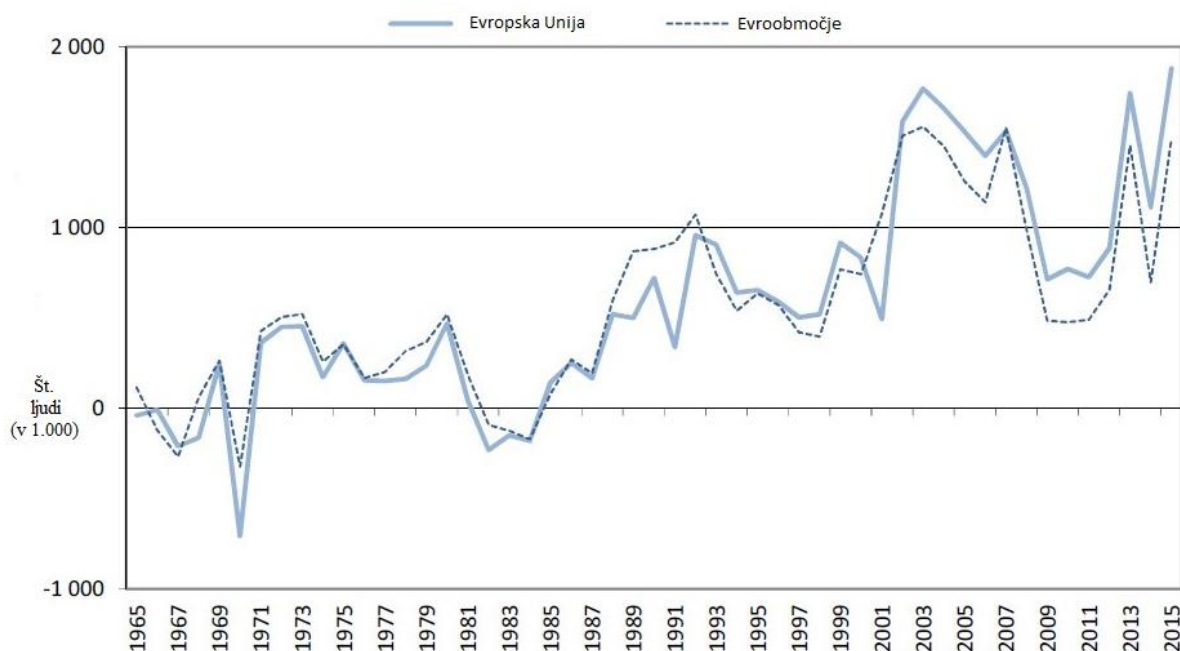
Za Nemčijo bo pričakovana življenjska doba za moške narasla za 7,4 leta skozi opazovano obdobje, od 78,7 v letu 2016 do 86,1 let v letu 2070. Za ženske se pričakuje, da se bo pričakovana življenjska doba ob rojstvu za ženske povečala za 6,5 let, od 83,6 v letu 2016 na 90,1 leta 2070 (Evropska komisija, 2018).

c) Selitveni prirast

Migracije, kot jih omenjamo v nalogi, predstavljajo predvsem pretok ljudi po drugi svetovni vojni. Množično priseljevanje se je pričelo okrog leta 1950 v državah, kjer je po vojni primanjkovalo delovne sile in v državah s kolonialno preteklostjo. Povprečen neto letni vstop na območje Evropske unije, kot jo poznamo danes, se je od pričetka množičnega priseljevanja več kot potrojil (iz 198.000 oseb letno v letu 1980 na okrog 750.000 letno v 90 letih 20. stoletja). V 90 letih 20. stoletja so pomemben delež prispevale tudi ilegalne migracije.

V začetku leta 2000 so neto migracijski tokovi v državah EU izrazito narasli in v letu 2003 dosegli 1,8 milijona ljudi. Po letu 2003 je zaradi svetovne gospodarske krize število neto migracij drastično upadlo na okrog 774.000 oseb. Z letom 2013 je zopet sledil porast neto migracij in dosegel vrh v letu 2015.

Graf 4: Neto migracijski tokovi na območju Evropske Unije in Evroobmočju v obdobju od 1965 do 2015 (v 1000)

Vir: prirejeno po Eurostat (2018).

Letni neto tokovi po vsej Evropski Uniji se bodo glede na napovedi zmanjšali z okrog 1,5 milijona oseb v letu 2016 na 805.000 oseb do leta 2070, kar pomeni zmanjšan pritok od 0,30 do 0,15 % prebivalstva (Evropska komisija, 2018).

Zaradi dinamičnih sprememb predstavljenih demografskih determinant (rodnosti, pričakovane življenjske dobe in migracij) se bo starostna struktura prebivalstva v prihodnjih desetletjih bistveno spremenila. V splošnem bo število prebivalstva do leta 2070 malce naraslo, vendar bo precej starejše kot zdaj. Prebivalstvo EU naj bi iz okrog 511 milijonov leta 2016 do leta 2040 naraslo na dobrih 528 milijonov, stagniralo do leta 2050, nato pa bo rast upadla in skupno število prebivalcev EU se bo leta 2070 ustavilo pri okrog 520 milijonih ljudi (Evropska komisija, 2018).

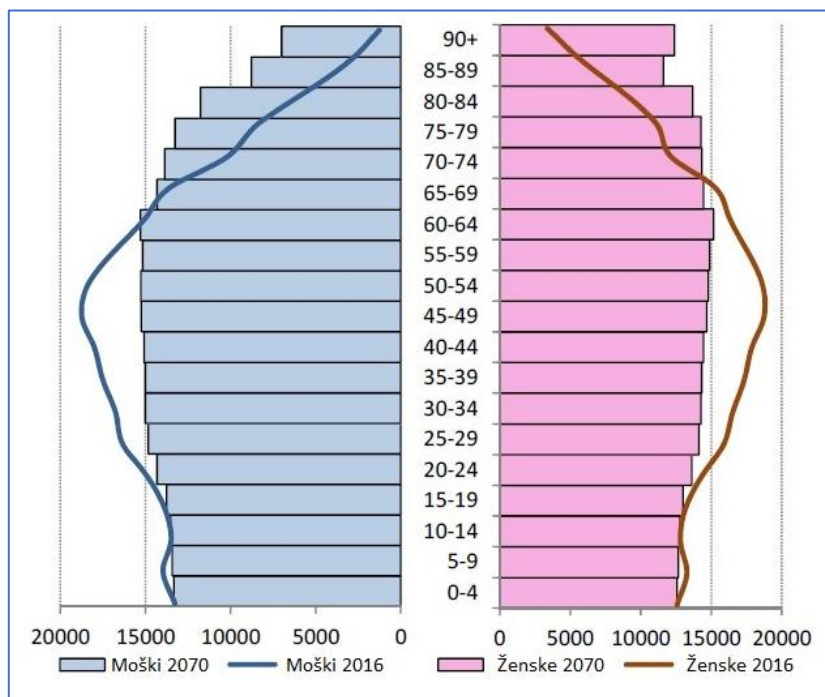
EU pri napovedih ne gre jemati enovito, saj se lahko trendi prebivalstva po državah članicah bistveno razlikujejo. Čeprav bi naj bilo glede na projekcije celotno število prebivalstva EU višje, bi naj rast le tega upadla v približno polovici držav (med drugim tudi v Sloveniji in Nemčiji). Najmočnejša rast populacije je predvidena za Luksemburg zaradi izjemno velikih neto migracij, kakor tudi za Belgijo, Švedsko, Ciper in Veliko Britanijo. Največji upad prebivalstva pa je napovedan za Litvo, Latvijo, Bolgarijo, Grčijo in Portugalsko. Po podatkih Eurostata bo do leta 2060 država z največ prebivalstva Velika Britanija z okrog 80 milijoni, sledili pa ji bodo Francija in Nemčija, Italija in Španija (Evropska komisija, 2018).

2.1.2 Sprememba starostne strukture prebivalstva v naslednjih desetletjih

Staranje prebivalstva ni le evropski fenomen, s tem izzivom se ukvarjajo tudi druge države po svetu. Krčenje prebivalstva kot posledica staranja je napovedano za Evropo, Japonsko in Kitajsko. Za ZDA se predvideva stabilizacija, porast pa za Afriko, Azijo in Latinsko Ameriko. Prebivalstvena piramida (graf 5) prikazuje drastične spremembe prebivalstva na območju EU. Do leta 2070 bo staro prebivalstvo predstavljalo naraščajoč delež populacije (porast v proučevanem obdobju za 10 odstotne točke), srednji in spodnji del »piramide« pa se bosta ožala zaradi zmanjšane rodnosti v zadnjih desetletjih. Posledično bo do leta 2070 prebivalstvena struktura izgubila tipično podobo piramide (Population pyramid, 2016).

Delež mladega prebivalstva (0 - 14 let) bi naj ostal dokaj stalen do leta 2070 tako na območju celotne EU kot v evroobmočju in bi naj v tem obdobju padel le za 1 odstotno točko (iz 16 % na 15 %). Delež prebivalstva starosti od 15 do 64 let oziroma delež delovno-aktivnega prebivalstva se bo skrčil iz 65 % na 56 %. Delež starega prebivalstva bo narasel iz 19 % na 29 %, delež prebivalstva, starejšega od 80 let, pa iz 5 % na 13 % (Evropska komisija, 2018).

Graf 5: Struktura prebivalstva v EU 28 glede na starost in spol v letu 2016 in v letu 2070
(v 1000)

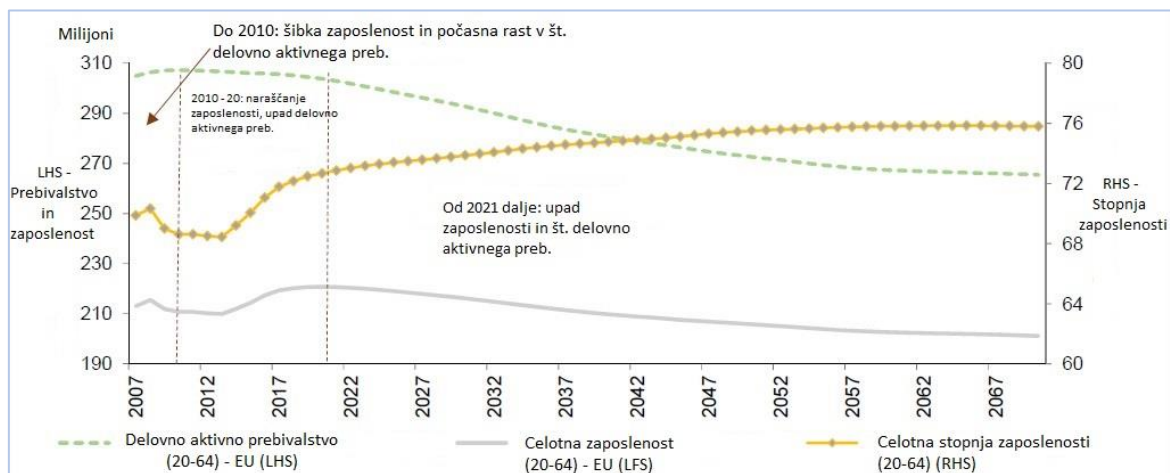

Vir: prirejeno po Eurostat (2018).

Koeficient starostne odvisnosti starih (vrednost, pridobljena iz podatkov o prebivalcih, starih 65 in več, v razmerju z delovno aktivnim prebivalstvom) bo v preučevanem obdobju na območju Evropske unije narasel za 21,6 odstotne točke, iz 29,6 % v letu 2016 na 51,2 % v letu 2070. To v nadaljevanju pomeni, da bosta do leta 2070 na eno osebo, starejšo od 65 let v povprečju le še dva delovno aktivna prebivalca. Razlog za tolikšen porast koeficienta leži v porastu **koeficienta starostne odvisnosti zelo starih**, (vrednost, pridobljena iz podatkov o prebivalcih, starih 80 let in več, glede na ljudi v starostni skupini delovno aktivnega prebivalstva), ki bo v tem obdobju glede na predpostavke narasel za 14 odstotnih točk (iz 8,3 % na 22,3 %) (Evropska komisija, 2018).

Celotna stopnja udeležbe na trgu dela za prebivalce, stare od 20 do 64 let, naj bi v preučevanem obdobju narasla iz 77,5 % v letu 2016 na 80,7 % v letu 2070. To je posledica večje prisotnosti žensk (5,5 odstotnih točk večja prisotnost v primerjavi z 0,8 odstotne točke za moške na območju EU). **Celotna ponudba na trgu delovne sile za prebivalce**, stare od 20 do 64, bo v EU upadla za 9,6 % v obdobju od 2016 do 2070. **Celotna stopnja zaposlenosti** v EU (za osebe, stare med 20 in 64 let) bo narasla iz 71,1 % v letu 2016 na 73,9 % v letu 2030 in do 75,8 % v letu 2070 (Evropska komisija, 2018).

Graf 6: Gibanje delovno aktivnega prebivalstva in stopnje zaposlenosti v obdobju od 2007 do 2070 v EU (v mio)

Vir: prirejeno po Evropska komisija (2018).

V obdobju od leta 2007 do 2010 je število delovno-aktivnega prebivalstva naraščalo, zaposlenost pa je zaradi finančne in gospodarske krize stagnirala. V obdobju od leta 2011 do 2020 je pričelo delovno-aktivno prebivalstvo upadati (v pokoj odide "baby boom" generacija). Zaradi povečane stopnje zaposlenosti med ženskami in starejšimi je ublažen vpliv demografskih sprememb, zato prične število zaposlenih oseb naraščati. Projekcije od leta 2021 dalje napovedujejo upočasnjeno rast stopnje zaposlenosti zaradi upada števila delovno aktivnega prebivalstva in števila zaposlenih oseb v preučevanem obdobju.

2.1.2.1 Vpliv demografskih procesov na gospodarsko aktivnost držav EU

Za namene ocenjevanja gospodarske aktivnosti znotraj države, razvoja ter stopnje rasti se izračunava bruto družbeni proizvod (v nadaljevanju BDP). Vrednost BDP je najobsežnejše merilo celotne ekonomske aktivnosti ter posledično prikazuje kakovost oziroma standard življenja v državi (Finančni slovar, 2018).

Na območju celotne EU naj bi povprečen letni BDP ostal dolgoročno stabilen. Skozi proučevano obdobje bi naj v povprečju narasel na 1,5 % med leti 2040 in 2070, skozi celotno obdobje pa naj bi letni povprečen BDP znašal 1,4 %. BDP za evroobmočje naj bi bil malce nižji (1,3 % rast). BDP na prebivalca bi naj v proučevanem obdobju povprečno znašal 1,3 % tako na območju EU kot na območju EGP (Evropska komisija, 2018).

Viri rasti BDP se bodo skozi proučevano obdobje spreminjali. Delovna sila bo do leta 2020 pozitivno vplivala na rast BDP, po tem obdobju pa bo vpliv postal negativen. Pričakovan porast stopnje zaposlenosti bi naj pripomogel k rasti BDP, kar pa se izravna z upadom v deležu delovno aktivnega prebivalstva, ki na rast vpliva negativno. Delavski vložek tako v povprečju na izhodno rast v proučevanem obdobju vpliva negativno. Zato je rast delavske

produktivnosti, ki jo spodbuja TFP rast (skupna faktorska produktivnost), edini vir potencialne izhodne rasti tako na območju EU kot EGP skozi celotno proučevano obdobje.

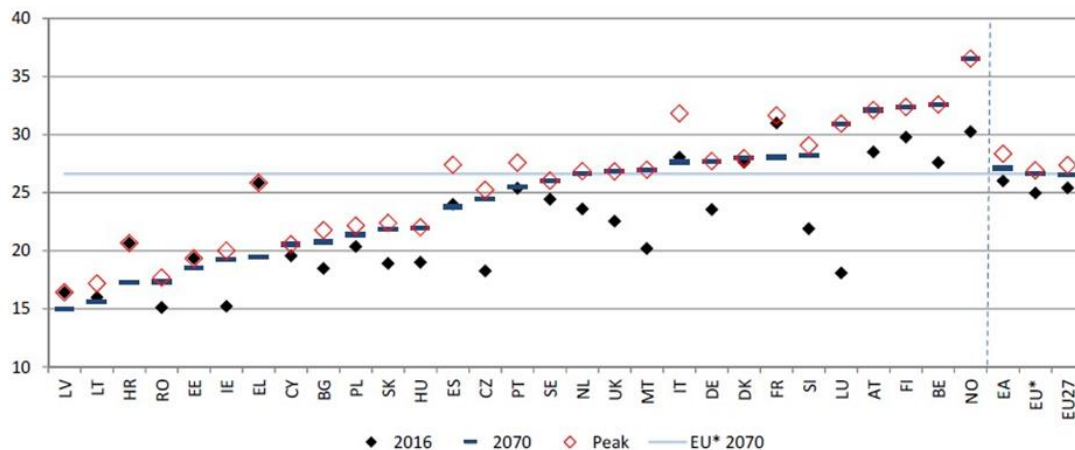
Fiskalni vpliv staranja prebivalstva bo pomemben izziv v skoraj vseh državah članicah. Prvi učinki le tega naj bi bili vidni že v naslednjih dveh desetletjih.

2.1.2.2 Izdatki za starost na območju EU po osnovnem scenariju

Celoten strošek staranja na območju EU je v letu 2016 znašal 25 % BDP in bi naj v proučevanem obdobju (do leta 2070) po napovedih projekcij narasel za 1,7 odstotne točke. Za Evropski gospodarski prostor (EGP) se predvideva porast stroška iz 26 % BDP v letu 2016 za 1,1 odstotne točke po osnovnem scenariju do leta 2070.

Vrh »starostne potrošnje« kot delež BDP bi naj bil po napovedih na sredini proučevanega obdobja. To primarno odseva potrošniški profil za pokojninsko potrošnjo. Za večino držav bo najvišja vrednost le te dosežena še pred koncem proučevanega obdobja. To je posledica projekcij pokojninske potrošnje, kjer je vpliv reform dosežen šele na dolgi rok (Evropska komisija, 2018).

Graf 7: Celotni stroški staranja kot deleži BDP držav članic EU, EU ter evroobmočja v letih 2016 in 2070

Vir: prirejeno po Evropska komisija (2018).

Dodatno, v posameznih državah učinek staranja prebivalstva doseže vrh pred letom 2070 (koeficient starostne odvisnosti ne narašča skozi celotno proučevano obdobje). Zato je pričakovati, da se bo na območju EU upad v starostni potrošnji (kot delež BDP) zgodil približno po 30 letih nadaljnjih porastov.

Med prvih deset držav članic EU, kjer bo porast izdatkov v zvezi s starostjo največja, se uvrščajo tudi Slovenija, Avstrija in Nemčija. Izdatki v zvezi s starostjo bi naj v povprečju narasli za 3 odstotne točke ali več skupaj s porastom pokojninskih izdatkov.

V Sloveniji bo rast izdatkov za pokojnine presegla 2,5 odstotne točke BDP-ja. Po napovedih Poročila 2018 naj bi rast v proučevanem obdobju znašala 3,9 % BDP, konec obdobja (leta 2070) bi naj izdatki za pokojnine znašali 14,9% BDP. Celoten strošek staranja naj bi leta 2070 znašal 28,2 % BDP.

V Avstriji naj bi rast izdatkov za pokojnine v proučevanem obdobju znašala 0,5 % BDP in konec obdobja, leta 2070 bi naj izdatki za pokojnine znašali 14,3 % BDP. Celoten strošek staranja naj bi leta 2070 znašal 27,7 % BDP.

V Nemčiji naj bi rast izdatkov za pokojnine v proučevanem obdobju znašala 2,4 % BDP in konec obdobja, leta 2070 bi naj izdatki za pokojnine znašali 12,5 % BDP. Celoten strošek staranja naj bi leta 2070 znašal 32,1 % BDP (Evropska komisija, 2018).

2.1.2.3 Primerjava s predhodnimi poročili o staranju

Ob zaključku pregleda lahko rezultate primerjamo s tistimi iz predhodnih projekcij. Glede na predhodna poročila je do leta 2070 pričakovati 1,6 milijona večje število prebivalcev kot je bilo ocenjeno v Poročilu o staranju 2015 (Evropska komisija, 2015). Podatek se je spremenil zaradi predpostavljenega večjega deleža prebivalstva, starejšega od 65 let.

Celotne stopnje rodnosti v letu 2060 za EU in evroobmočje so v projekcijah 2018 le minimalno višje. Prav tako je tudi pričakovana življenjska doba le minimalno višja kot v predhodnih projekcijah. Kumulativne neto migracije, predvidene v obdobju med 2016 in 2060, so v Poročilu 2018 za malenkost nižje (za 0,6 in 0,3 odstotne točke). Največji upad kumulativnih neto migracij je predviden za Italijo, Belgijo, Romunijo, Češko in za Luksemburg (za več kot 5,5 odstotne točke). Za 13 držav je napovedan višji pritok neto migracij, in sicer za Dansko, Nemčijo, Estonijo, Irsko, Grčijo, Latvijo, Litvo, Malto, Nizozemsko, Avstrijo, Portugalsko, Slovaško in Švedsko (Evropska komisija, 2018).

Celotni javni izdatki za starost bodo glede na nove projekcije v primerjavi s projekcijami iz leta 2015 bolj narasli v vseh EU državah, razen v Grčiji, Estoniji, Franciji, Litvi, Malti, na Nizozemskem, na Slovaškem in Finskem. Je bila pa dejanska starostna potrošnja v letu 2016 nižja, kot je bilo predvideno v projekcijah (za 0,5 odstotne točke) (Evropska komisija, 2018).

Poleg že predstavljenega ozadja migracij in spreminjanja demografskih procesov pa je pomembno tudi razumevanje sistemov socialne varnosti v Sloveniji, Avstriji in Nemčiji, pri katerih se osredotočimo na gibanje izdatkov za pokojnine.

S kombinacijo elementov, ki jih sprva predstavimo neodvisno (spremembe demografskih procesov, migracije in gibanje izdatkov za pokojnine) izdelamo oceno vpliva migracij na javnofinančni položaj Slovenije, Avstrije in Nemčije.

3 VZDRŽNOST JAVNIH FINANC IN MIGRACIJE

V prejšnjem poglavju so bile prikazane predvidene spremembe prebivalstva, trga dela, izdatkov za starost in posledično vpliva na produktivnost in na stanje bruto državnega proračuna. Brez celovitega pregleda in proučevanih predpostavk ne bi bilo možno narediti podrobnejših izračunov za posamezne države, v katerih je na podlagi lokalno zbranih podatkov in lokalno razvitih modelov možno razpravljati o bodočih učinkih posameznih demografskih sprememb na izdatke za namene starosti.

Projekcije so osnovane na predpostavkah, temelječih na trenutnem stanju in izhajajočih iz trenutno implementiranih politik in ukrepov. Podrobni izračuni in trdna dejstva tako na tem področju niso mogoči, je pa mogoče oceniti stanje v prihodnosti ter pripravljene projekcije vzeti v upoštevanje za snovanje bodočih smernic, politik ali reform.

3.1 Vzdržnost javnih financ in socialni sistemi izbranih držav

Ker nižja rodnost ter daljša pričakovana življenjska doba povzročata hitro staranje prebivalstva in s tem spremembo starostne piramide prebivalstva, to posledično pomeni, da bo ob nespremenjenih okoliščinah z vidika pokojninskih reform za posameznega upokojenca, koristnika ugodnosti iz naslova pokojnine, delalo vedno manj delavcev in v državni proračun vplačevalo vedno manj prispevkov, izdatki za pokojnine, zdravstvo in dolgotrajno oskrbo pa bodo narasli. Sistem tako dolgoročno ne bo vzdržen, kar bo pripeljalo do vse večjega zadolževanja, to pa bo povod za izvajanje nujnih ukrepov – izvedbo radikalnih pokojninskih reform: posledično manjšanje pokojnin ter višanje upokojevalne dobe.

Ena izmed konkretnjših (in že delno implementiranih) rešitev je podpora migracijam, delovno aktivnega prebivalstva. Posebej za to skupino migrantov je pomembna ureditev in usklajenost sistemov socialne varnosti. Za namene ocene vplivov zadostuje osnovno poznavanje sistemov socialne varnosti izbranih držav s poudarkom na vzdržnosti pokojninskih podsistemov, saj je bil na podlagi le tega izveden tudi izračun za Slovenijo.

3.1.1 Sistem socialne zaščite v Sloveniji

Izdatki za socialno zaščito pomembno zmanjšujejo stopnjo tveganja revščine, omogočajo večjo socialno vključenost in izboljšujejo kakovost življenja. V Sloveniji sistem socialne zaščite temelji pretežno na javnih socialnih zavarovanjih, katerih glavni vir prihodka so prispevki iz dela. Zaradi upada zaposlenosti in plač ter naraščajočih potreb starajočega se prebivalstva se je v kriznih letih pokazala vse večja nevzdržnost pokojninskega in zdravstvenega sistema ter neustreznost financiranja dolgotrajne oskrbe (Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2018).

1) Izdatki za socialno zaščito v odstotnem deležu od BDP ter viri financiranja

Socialna zaščita obsega po metodologiji ESSPROS vsa posredovanja javnih in zasebnih institucij, ki gospodinjstvom ali posameznikom lajšajo breme določenih tveganj ali potreb brez sočasne zagotovitve enakovrednega nadomestila ali povračila in niso rezultat individualnih aranžmajev. Tveganja ali potrebe oziroma področja opazovanja so: bolezen/zdravstveno varstvo, invalidnost, starost, smrt hranitelja družine, družina/otroci, brezposelnost, nastanitev in druge oblike socialne izključenosti (Stanovnik, 2012).

Za programe socialne zaščite je bilo v Sloveniji v letu 2016 namenjenih 9.398 milijonov EUR oziroma 23,3 % BDP. Področja v okviru socialne zaščite, za katera je namenjen največji del deleža BDP (okrog 19 %), so:

- **starost** z 9,6 %: največji del sredstev za socialno zaščito je bil v letu 2016 namenjen področju starosti, to je 3.873 milijonov EUR ali malo več kot dve petini v celotni strukturi izdatkov za socialne prejemke (približno enak delež izdatkov je bil temu področju namenjen tudi v letu pred tem).
- **bolezen in zdravstveno varstvo** s 7,6 % : tako kot v prejšnjem letu so sledili izdatki za področje bolezni in zdravstveno varstvo; ti so znašali 3.075 milijonov EUR ali tretjino vseh sredstev v ta namen (sicer se je glede na prejšnje leto opazneje povečal samo delež izdatkov v ta namen, in sicer za eno odstotno točko) ter
- **družina in otroci** z 1,7 % (Černič, 2018).

Preostali del sredstev za socialno zaščito je bil namenjen drugim oblikam socialne izključenosti, brezposelnosti in nastanitve (Černič, 2018).

Tabela 6: Izdatki za socialne prejemke po področjih socialne zaščite za Slovenijo

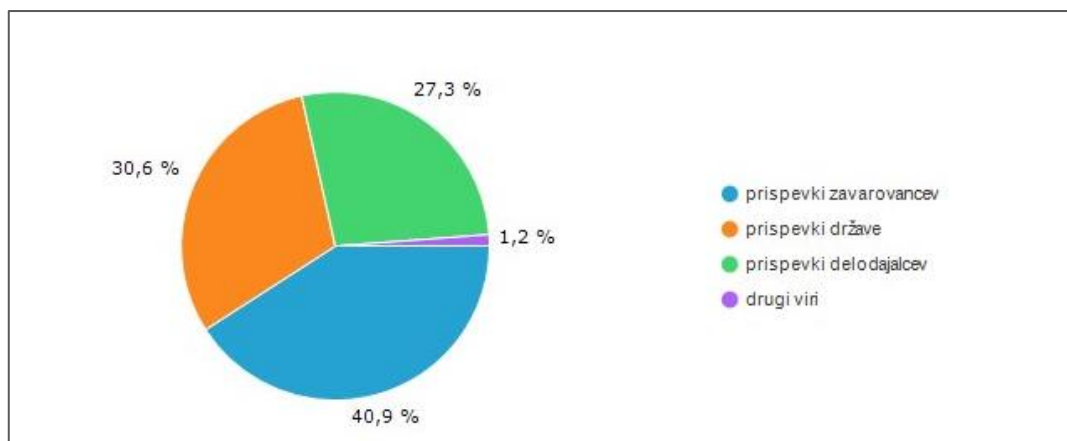
	2015			2016		
	mio. EUR	%	% od BDP ¹⁾	mio. EUR	%	% od BDP ¹⁾
Skupaj²⁾	9.072	100,0	23,4	9.247	100,0	22,9
bolezen/zdravstveno varstvo	2.934	32,3	7,6	3.075	33,3	7,6
invalidnost	520	5,7	1,3	494	5,3	1,2
starost	3.801	41,9	9,8	3.873	41,9	9,6
smrt hranitelja družine	580	6,4	1,5	575	6,2	1,4
družina/otroci	692	7,6	1,8	697	7,5	1,7
brezposelnost	248	2,7	0,6	239	2,6	0,6
nastanitev	10	0,1	0,0	9	0,1	0,0
druge oblike socialne izključenosti	287	3,2	0,7	286	3,1	0,7

Vir: Černič (2018).

Prispevki za socialno varnost so kot glavni vir financiranja v letu 2016 predstavljali 6.288 milijonov EUR ali dve tretjini virov za financiranje programov socialne zaščite. Večji del

teh sredstev so bili prispevki zavarovancev (3.774 milijonov EUR ali 40,9 %) in prispevki delodajalcev (2.514 milijonov EUR ali 27,3 %). Delež prispevkov države pri financiranju socialne zaščite je znašal 30,6 % (Černič, 2018). Viri financiranja in njihova struktura sta prikazani na grafu 8 in v tabeli 7.

Graf 8: Viri financiranja programov socialne zaščite za Slovenijo

Vir: Černič (2018).

Tabela 7: Izdatki in viri financiranja programov socialne zaščite v Sloveniji

	2015	2016
	mio. EUR	
Izdatki - skupaj¹⁾	9.229	9.398
socialni prejemki	9.072	9.247
denarni socialni prejemki	6.056	6.138
socialni prejemki v naravi	3.016	3.109
upravni stroški	143	143
drugi izdatki	14	9
Viri financiranja - skupaj¹⁾	9.082	9.222
socialni prispevki	6.026	6.288
prispevki delodajalcev	2.390	2.514
prispevki zavarovancev	3.636	3.774
prispevki države	2.941	2.824
drugi viri	114	111

Vir: Černič (2018).

2) Stopnje prispevkov delojemalcev in delodajalcev v Sloveniji za namene socialne varnosti

Prispevna stopnja delojemalcev in delodajalcev v Sloveniji za namene socialne varnosti znaša skupno 38,20 %, od tega delodajalec nameni 16,10 %, delojemalec pa 22,10 %.

Osnova za plačilo prispevkov za zavarovance - delavce v delovnem razmerju je plača oziroma nadomestilo plače ter vsi drugi prejemki na podlagi delovnega razmerja, vključno z bonitetami ter povračili stroškov v zvezi z delom, izplačanimi v denarju, bonih ali v naravi (Finančna uprava Republike Slovenije, 2018).

Tabela 8: Stopnje prispevkov za socialno varnost v Sloveniji

Vrsta prispevka	Stopnja prispevka zavarovanca (%)	Stopnja prispevka delodajalca (%)
Za pokojninsko in invalidsko zavarovanje	15,50	8,85
Za zdravstveno zavarovanje	6,36	6,56
Za starševsko varstvo	0,10	0,10
Za zaposlovanje	0,14	0,06
Za poškodbe pri delu in poklicne bolezni		0,53
Skupaj	22,10	16,10
	38,20	

Vir: prirejeno po Finančna uprava Republike Slovenije (2018).

3.1.2 Sistem socialne zaščite v Avstriji

1) Izdatki za socialno zaščito v odstotnem deležu od BDP ter viri financiranja

Avstrijski sistem socialne varnosti krije nezgodno zavarovanje, bolezni, nezmožnost opravljanja dela/invalidnost, brezposelnost, visoko starost, smrt osebe odgovorne za oskrbovanje družinskih članov - hranitelja, vdovske pokojnine, nego in socialne potrebe (Migration, 2018). Seznam tveganj in potreb, ki so v Avstriji del socialne varnosti, je torej širši kot v Sloveniji, kjer socialna varnost ne vključuje zagotavljanja dolgoročne nege in oskrbe ostarelim.

Vključenost v sistem socialne varnosti je obvezna za tiste, ki so samozaposleni ali v delovnem razmerju (ter za njihove vzdrževane družinske člane). Določene skupine, kot na primer delavci s skrajšanim delovnim časom, so predmet obveznega zavarovanja na določenih področjih (Migration, 2018).

Zavarovane osebe so upravičene do ugodnosti, do nekaterih avtomatsko, za koriščenje določenih pravic pa morajo biti izpolnjeni še dodatni pogoji. Sredstva za uresničevanje pravic zagotavljajo zavarovanci, delodajalci in državni proračun (Migration, 2018). Sistem temelji na principu solidarnosti, kar pomeni da zavezanci z višjim dohodkom plačujejo večje socialne prispevke in s tem omogočajo koriščenje pravic tistim z nižjim prihodkom. Zavarovanje je predpogoj za koriščenje ugodnosti, ugodnosti pa so povezane z dobičkom (Migration, 2018).

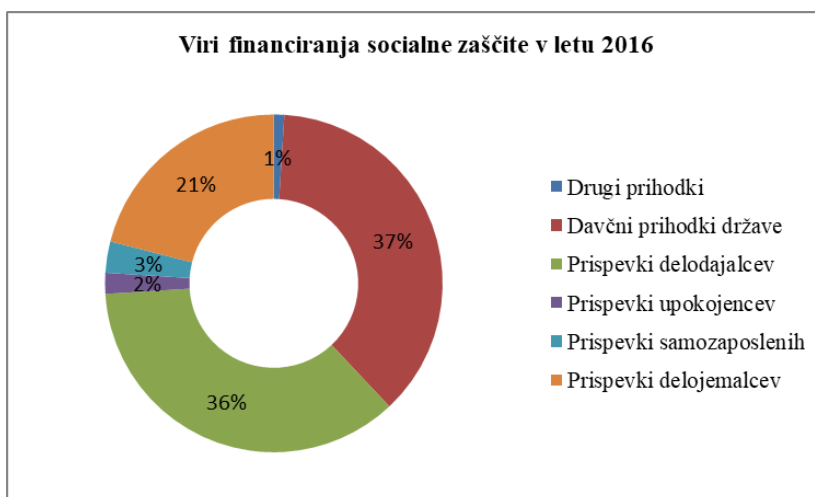
Tabela 9: Izdatki za programe socialne zaščite v Avstriji

	2016		
	v mio EUR	%	% od BDP
Bolezen /zdravstveno varstvo	26.571	25,6	7,7
Invalidnost	6.640	6,4	1,9
Starost	45.700	44,0	13,3
Smrt hranitelja družine	6.044	5,8	1,8
Družina in otroci	9.893	9,5	2,9
Brezposelnost	6.028	5,8	1,8
Nastanitev in druge oblike socialne izključenosti	3.101	3,0	0,9
Skupaj	103.976	100	30,3

Vir: prirejeno po Bundesministerium für Arbeit, Soziales, Gesundheit und Konsumentenschutz (2018).

Kot prikazuje tabela 9, je bilo za programe socialne zaščite v Avstriji v letu 2016 namenjenih 103.976 milijonov EUR oziroma 30,3 % BDP: za starost, ugodnosti iz dolgotrajne oskrbe in socialne zadeve za starostnike skoraj polovico celotnih izdatkov (47 %), za bolezen in zdravstveno varstvo 25,6 %, za področje družina in otroci 9,5 %, invalidnost 6,4 %, za brezposelnost in s trgom dela povezanimi ugodnostmi kot za smrt hranitelja družine pa po 5,8 % (Bundesministerium für Arbeit, Soziales, Gesundheit und Konsumentenschutz, 2018).

Graf 9: Viri financiranja socialne zaščite v Avstriji

Vir: Bundesministerium für Arbeit, Soziales, Gesundheit und Konsumentenschutz (2018).

Glavni vir financiranja socialne zaščite so v letu 2016 predstavljali socialni prispevki zavarovancev (27,5 milijard EUR ali 21 %) in prispevki delodajalcev (37,9 milijard EUR ali 36 %). Delež prispevkov države pri financiranju socialne zaščite je znašal 37 % oziroma 38,6 milijard EUR (Bundesministerium für Arbeit, Soziales, Gesundheit und

Konsumentenschutz, 2018). Več kot tretjina celotnih izdatkov za socialno zaščito je financirana s strani države, več kot tretjina s strani delodajalcev in več kot četrtnina s strani samih zavarovancev.

2) Stopnje prispevkov delojemalcev in delodajalcev v Avstriji za namene socialne varnosti

V letu 2016 je skupna prispevna stopnja delojemalcev in delodajalcev za socialno varnost znašala 48,63 %, od tega 22,8 % za obvezno pokojninsko zavarovanje, 7,65 % za zdravstveno zavarovanje in 1,3 % za poškodbe pri delu in poklicne bolezni. 6 % prispevkov od plač je bilo namenjenih za zaposlovanje, 1 % za nastanitvene ugodnosti. Zavarovanci so od skupne prispevne stopnje namenili še 0,5 % za zastopanje, delodajalci pa 0,35 % za nadomestila plače v primeru insolventnosti, 1,53 % za prispevke prek poklicnih pokojninskih shem, 4,50 % za starševski sklad in 3 % za lokalni davek. Vsi prispevki, temelječi na plači, so znašali med 47 % in 54 % plače delavca, od katerih je delodajalec prispeval od 29 – 35 %, delojemalec pa od 18 – 19 % (Bundesministerium für Arbeit, Soziales, Gesundheit und Konsumentenschutz, 2016).

Tabela 10: Prispevne stopnje delojemalcev in delodajalcev za namene socialne varnosti v Avstriji

Vrsta prispevka za socialno varnost	Stopnja prispevka zavarovanca (%)	Stopnja prispevka delodajalca (%)
Za pokojninsko in invalidsko zavarovanje	10,25	12,55
Za zdravstveno zavarovanje	3,87	3,78
Za zaposlovanje	3,00	3,00
Za poškodbe pri delu in poklicne bolezni		1,30
Skupaj	17,12	20,63
Nadomestila plače v primeru insolventnosti	-	0,35
Zakonsko zastopanje zaposlenega	0,50	-
Nastanitvene ugodnosti	0,50	0,50
Prispevek preko poklicnih pokojninskih shem	-	1,53
Starševski sklad	-	4,50
Lokalni davek	-	3,00
	18,12	30,51
Skupaj	48,63	

Vir: prirejeno po Bundesministerium für Arbeit, Soziales, Gesundheit und Konsumentenschutz (2016) in PriceWaterhouseCoopers (2018).

Odvajanje prispevkov poteka do določenega praga. Tako imenovana maksimalna prispevna stopnja ali »Höchstbeitragsgrundlage« je v letu 2016 mesečno znašala 4.860 EUR (14x na leto). To je enako 2,6 kratniku povprečne neto plače v Avstriji (Bundesministerium für Arbeit, Soziales, Gesundheit und Konsumentenschutz, 2016).

3.1.3 Sistem socialne zaščite v Nemčiji

1) Izdatki za socialno zaščito v odstotnem deležu od BDP ter viri financiranja

Nemčija je v osnovi opredeljena kot socialna država. Zakonodajalec ima nalogo ustvarjanja socialne pravičnosti in zagotavljanja socialne varnosti državljanov.

Sedanji sistem socialne zaščite v Nemčiji je sestavljen iz dveh stebrov. Prvi steber obsega sistem socialnega zavarovanja, vezanega na formalno zaposlitev. Zavarovanci iz naslova vplačevanja prispevkov koristijo ugodnosti sistema socialne varnosti. Drugi steber pa obsega tako imenovani sistem brezposelnosti in socialne pomoči, ki se financira iz davkov, z namenom zavarovancem zagotavljati minimalno raven preživetja (Hackenberg, 2010).

52 % celotnega zveznega proračuna je porabljenih za financiranje socialne države s svojo mrežo podpornih storitev, socialna zaščita pa je daleč največja postavka med odhodki v zveznem proračunu (Bundesfinanzministerium, 2017).

Nemčija je za izdatke za socialno zaščito v letu 2016 porabila skupno 918 milijard EUR, kar znaša 29,3 % nemškega BDP (Bundesministerium für Arbeit und Soziales, 2017). Nemčija tako porabi skoraj tretjino svojega BDP za razne socialne transferje, našteje v spodnji tabeli (Zeit, 2017).

Tabela 11: Izdatki za socialno zaščito v Nemčiji po področjih v mio EUR

	2016		
	v mio EUR	%	% od BDP
Bolezen /zdravstveno varstvo	305.243	33,2	9,7
Invalidnost	72.298	7,9	2,3
Starost	285.811	31,1	9,1
Smrt hranitelja družine	57.234	6,2	1,8
Družina in otroci	99.431	10,8	3,2
Brezposelnost	31.274	3,4	1,0
Nastanitev in druge oblike socialne izključenosti	28.140	3,1	0,9
Sodni izdatki	34.421	3,7	1,1
Ostali izdatki	4.176	0,5	0,1
Skupaj	918.026	100	29,3

Vir: Bundesministerium für Arbeit und Soziales (2017).

Izdatki za socialno zaščito so delno financirani s strani delodajalcev, s strani delojemalcev in s strani države. Dohodek iz naslova socialnih prispevkov je leta 2016 tako znašal okrog 626,3 milijarde evrov, kar ustreza finančnemu deležu 64,6 % (s strani delodajalcev 34 %, s strani delojemalcev pa 30,6 %). Delež financiranja subvencije države je znašal 33,7 % (Bundesministerium für Arbeit und Soziales, 2017).

2) Stopnje prispevkov delojemalcev in delodajalcev v Nemčiji za namene socialne varnosti

Socialni prispevki so sestavljeni iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, zdravstvenega zavarovanja, zavarovanja za brezposelnost, za poškodbe pri delu in za starševsko varstvo (Germany trade and invest, 2016).

Stopnja prispevka zavarovanca znaša od okrog 19,4 do 20,8 %, stopnja prispevka delodajalca pa 20,6 %. Skupaj delodajalci in delojemalci tako za namene socialne varnosti prispevajo od 40,1 do 41,5 %, kar je razvidno iz tabele 12. Od tega približno 18,65 % za obvezno pokojninsko zavarovanje, do 15,80 % za zdravstveno zavarovanje in 1,25 % za poškodbe pri delu in poklicne bolezni. 3 % prispevkov od plač je bilo namenjenih za zaposlovanje ter do 2,8 % za starševsko varstvo.

Tabela 12: Prispevne stopnje socialnega sistema v Nemčiji

Vrsta prispevka	Stopnja prispevka zavarovanca (%)	Stopnja prispevka delodajalca (%)
Pokojninsko in invalidsko zavarovanje	9,30	9,35
Zdravstveno zavarovanje	7,30– 8,50	7,30
Zavarovanje brezposelnosti	1,50	1,50
Poškodbe pri delu in poklicne bolezni	0	1,25
Starševsko varstvo	1,28– 1,52	1,28
Skupaj	19,4 - 20,8	20,6
	40,1- 41,5	

Vir: prirejeno po Scheller (2017).

3.2 Delež izdatkov za pokojnine v izbranih državah

Pokojnine predstavljajo velik in naraščajoč delež javnih odhodkov – v EU v povprečju predstavljajo več kot 10 % BDP z možnim povečanjem v povprečju na 10,5 v letu 2070 v primeru nespremenjenih politik. Med državami članicami obstajajo velike razlike glede

izdatkov za javne pokojnine (od 5 % do 17 % BDP v letu 2016). V Sloveniji so v letu 2016 znašali 10,9 %, v Avstriji 13,8 %, v Nemčiji pa 10,1 % državnega BDP. Za večino držav naj bi se poraba za javne pokojnine do leta 2070 precej povečala (Evropska komisija, 2018).

Velikost prihodnjih javnih pokojninskih izdatkov ni odvisna le od demografskih dejavnikov, temveč tudi od ureditve javnega pokojninskega sistema, ki jo opredeljujejo trije ključni dejavniki:

- način odmerjanja pokojninskih pravic,
- valorizacija pokojninskih prispevkov pred upokojitvijo, ki opredeljuje način indeksacije pokojninskih prispevkov, plačanih skozi obdobje delovne kariere, in
- indeksacija pokojnin.

Model Evropske komisije posamezne stebre pokojninskega zavarovanja opredeljuje glede na to, ali so pokojninske sheme del javnega sistema pokojninskega zavarovanja, ali so povezane z delovnim razmerjem oziroma delodajalcem in ali jih je mogoče opredeliti kot popolnoma individualna prostovoljna dodatna pokojninska zavarovanja, ki niso povezana z zaposlitvijo (Alternativa Slovenska zveza sindikatov, 2013).

Pokojninski sistemi so v EU zelo različni zaradi različne tradicije, različnega načina zagotavljanja upokojitvenega dohodka in razlik v stopnjah reformnih procesov. Ključni kriteriji za njihovo primerjavo so po Sundén (2006, str. 326):

- način financiranja (dokladni oziroma t. i. »pay as you go – PAYG« sistem/naložbeni sistem),
- način upravljanja (javne/privatne sheme),
- in opredeljenost pravic (vnaprej opredeljene pravice (DB – defined benefit system) /vnaprej opredeljeni prispevki (DC – defined contribution system)).

V obdobju zadnjih dvajsetih let sta se uveljavila zlasti sistem navideznih računov (NDC sistem) oziroma sistem nefinančno opredeljenih prispevkov in točkovni sistem (PS sistem). Prvi predstavlja vseživljenjsko varčevalno shemo (Palmer, 2006, str. 169-170), v kateri se prispevki posameznikov, opredeljeni s fiksnimi prispevnimi stopnjami, beležijo na individualnih računih in obrestujejo s stopnjo donosa, a brez neposrednega kapitalskega kritja. Iz prispevkov se financira izplačevanje tekočih pokojnin. Ob upokojitvi se zabeležena sredstva pretvorijo v pokojnino, ki je posamezniku na voljo skozi obdobje upokojitve (Alternativa Slovenska zveza sindikatov, 2013).

V točkovnem sistemu ki pokojninska sredstva pretvarja v točke, se individualni dohodki vrednotijo v razmerju do povprečnega dohodka v državi, pri čemer se na osnovi ugotovljenega razmerja določi število točk za posamezno obdobje vplačanih prispevkov. Ob uveljavitvi pravic iz pokojninskega zavarovanja se začetna višina pravic upravičenca

določi na podlagi zmnožka zbranih točk in vrednosti točke (Alternativa Slovenska zveza sindikatov, 2013).

Med javnimi pokojninskimi sistemi so v EU najbolj pogosti sistemi z vnaprej opredeljenimi pravicami, sistemi navideznih računov in točkovni sistemi.

Ključni trendi zadnjih reform pokojninskih sistemov, s katerimi so države članice povečevale njihovo vzdržnost in ščitile ustreznost pokojninskih prejemkov, so bili:

- dvig upokojitvene starosti,
- nagrajevanje podaljševanja zaposlitve in preprečevanje zgodnjega upokojevanja,
- novi načini odmerjanja pravic, upoštevanje vseživljenjski zaslužek,
- vzpostavitev mehanizmov avtomatičnega prilagajanja parametrov pokojninskega sistema demografskim in drugim spremembam (npr. povezovanje nadomestne stopnje in upokojitvenih pogojev z življenjskim pričakovanjem),
- ukrepi za zagotavljanje socialne vzdržnosti pokojninskega sistema in
- premik od enoplastnih k večplastnim sistemom, praviloma v smeri zmanjševanja deleža javnih dokladnih pokojnin in povečanja vloge zasebnih naložbenih dodatnih pokojninskih zavarovanj.

Tudi v prihodnosti se nadaljnjim reformnim procesom ne bo mogoče izogniti, saj staranje prebivalstva povečuje pritisk na pokojninsko blagajno in odpira problematiko finančne vzdržnosti pokojninskih sistemov (Žlogar, 2018).

Po projekcijah, objavljenih s strani Evropske komisije, bi naj izdatki za pokojnine v Sloveniji narasli iz 10,9 % na 14,9 %. Napovedi dviga izdatkov za pokojnine veljajo tudi za Avstrijo, ko bi naj do leta 2070 izdatki narasli iz 13,8 % na 14,3 %, v Nemčiji pa v istem obdobju iz 10,1 % na 12,5 %. Podrobnejši podatki o gibanju izdatkov za pokojnine so predstavljeni v tabeli 13.

Reforme sistemov socialne varnosti predstavljajo učinkovit način za spopadanje z izzivi staranja prebivalstva. Večina držav članic je tako v luči predvidenih demografskih sprememb izvedla reforme pokojninskih sistemov za povečanje njihove vzdržnosti. Gre za reforme, s katerimi so države dvignile zakonske upokojitvene starosti in zaostrole pogoje zgodnjega upokojevanja, in tudi za strukturne reforme v smislu prehoda od sistemov z določenimi dajatvami na sisteme z določenimi prispevki ali z vzpostavitvijo obveznih naložbenih stebrov.

Tabela 13: Spremembe v izdatkih za javne pokojnine od leta 2016 do 2070 (% BDP) po osnovnem scenariju

Country	2016	2040	2070	Change 2016-40	Change 2016-70
BE	12.1	14.5	15.0	2.4	2.9
BG	9.6	9.8	10.9	0.2	1.4
CZ	8.2	9.2	10.9	1.0	2.8
DK	10.0	8.2	8.1	-1.8	-1.9
DE	10.1	12.0	12.5	1.9	2.4
EE	8.1	7.1	6.4	-1.0	-1.8
IE (1)	5.0	6.7	6.6	1.7	1.6
EL	17.3	12.9	10.6	-4.4	-6.6
ES	12.2	13.9	10.7	1.8	-1.5
FR	15.0	15.1	11.8	0.0	-3.3
HR	10.6	8.3	6.8	-2.2	-3.8
IT	15.6	18.7	13.9	3.1	-1.7
CY	10.2	11.5	12.4	1.3	2.3
LV	7.4	6.3	4.7	-1.1	-2.6
LT (2)	6.9	7.0	5.2	0.2	-1.7
LU	9.0	11.5	17.9	2.5	8.9
HU	9.7	9.4	11.2	-0.3	1.5
MT	8.0	7.3	10.9	-0.7	2.9
NL	7.3	8.5	7.9	1.2	0.6
AT	13.8	14.9	14.3	1.1	0.5
PL	11.2	10.8	10.2	-0.3	-1.0
PT	13.5	14.7	11.4	1.2	-2.2
RO	8.0	7.7	8.7	-0.3	0.7
SI	10.9	14.2	14.9	3.2	3.9
SK	8.6	7.8	9.8	-0.8	1.2
FI	13.4	13.9	13.9	0.5	0.6
SE	8.2	6.8	7.0	-1.3	-1.2
UK	7.7	8.6	9.5	0.9	1.7
NO	10.7	11.9	12.8	1.2	2.1
EA	12.3	13.5	11.9	1.3	-0.4
EU*	11.2	12.0	11.0	0.8	-0.2
EU27	11.9	12.7	11.4	0.9	-0.5
EU* s	10.3	10.6	10.5	0.4	0.2

Vir: Evropska komisija (2018).

3.3 Vpliv migracij na vzdržnost javnih financ

Lahko si postavimo ključno vprašanje, ali bo priseljevanje bremenilo socialni sistem države gostiteljice bolj kot bo le ta pokrit z davki in prispevki, plačanimi s strani priseljencev?

Vpliv priseljevanja je kompleksen, sestavljen tako iz pozitivnih kot negativnih učinkov. Tuja delovna sila je koristnik storitev države kot so zdravstveno in socialno varstvo ter izobraževanje, hkrati pa predstavlja nezanemarljiv del davkoplačevalcev (proračunski prilivi). Oboje ima številne učinke za javne finance – od večjega davka na dobiček do večjega zaposlovanja in s tem povezanih davkov na osebne dohodke (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, 2010).

Ugotoviti je mogoče, da ob že opisanih demografskih spremembah ekonomski migranti ob priselitvi predstavljajo pomembno povečanje davčnih prihodkov, medtem ko je le del njih upravičen do socialnih transferjev in storitev države iz naslova socialne varnosti in le del

teh te storitve tudi dejansko tudi koristi. Navedeno vodi k hipotezi, da so prispevki migrantov v državni proračun najverjetneje večji kot odhodki, ki jih povzročijo (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, 2010).

Nova študija, objavljena s strani International Monetary Fund (Jaumotte, Koloskova in Saxen, 2016) (v nadaljevanju "študija") kaže, da so migracije ne glede na kontroverznost politike, ekonomsko dobrodošle, ter da tako visoko izobraženi kot nizko kvalificirani delavci – migranti v državah, kamor se na novo priselijo, vplivajo pozitivno. Po podatkih študije visoko izobraženi delavci – priseljenci v »nove države« prinesejo raznolike talente in mnoga nova znanja, medtem ko nizko kvalificirani delavci zapolnjujejo tista delovna mesta, ki jih lokalni prebivalci ne morejo (tudi nočejo). Po teh predpostavkah se kratkoročni stroški, ki jih ima država zaradi integracije migrantov na trg dela, izplačajo (International Monetary Fund Blog, 2016).

Priseljevanje v nekaterih visoko razvitih državah pomeni tudi od 15 do 20 % delovno aktivnega prebivalstva, ponekod tudi do 30 %, kot npr. na Novi Zelandiji. Priseljenci so edinstvenega pomena za zagotavljanje bodoče delovne sile v večini naprednih gospodarskih sektorjev, kjer bi se v naslednjih desetletjih lokalno delovno aktivno prebivalstvo zmanjšalo. Priseljenci v povprečju povečajo delež delovno aktivnega prebivalstva ter s tem tudi dohodek na posameznika (International Monetary Fund Blog, 2016).

Glede na Študijo je najpomembnejši kanal, skozi katerega priseljenci vplivajo na dohodek na posameznika, naraščanje delovne produktivnosti. Delovno aktivni priseljenci povečajo BDP na prebivalca in produktivnost. Porast v deležu migrantov v odraslem prebivalstvu za 1 odstotno točko poveča BDP na prebivalca v razvitih gospodarstvih do 2 odstotni točki na dolgi rok. Porast je posledica naraščajoče delovne učinkovitosti in ne porasta razmerja med delovno silo in celotnim prebivalstvom (International Monetary Fund Blog, 2016).

Izboljšanje delovne učinkovitosti je posledica tako dela visoko izobraženih kot nizko kvalificiranih delovno aktivnih migrantov. Nizko kvalificirani delavci tako prevzamejo bolj rutinske, običajne naloge, da se lahko lokalna delovna sila ukvarja z bolj kompleksnimi situacijami in delovnimi nalogami, ki od njih zahtevajo znanje jezika in način komunikacije, kjer imajo komparativno prednost (International Monetary Fund Blog, 2016).

Tipičen primer opravljanja rutinskega dela je varstvo otrok, ki materam omogoča vrnitev na delovno mesto oziroma daljši delovni čas. Seveda pa je možno že takoj opaziti morebiten negativen učinek migracije, saj migrantka, ki prevzame varstvo nad otrokom, ne obvlada jezika države gostiteljice kar ima predvsem negativen vpliv na stopnjo dosežene integracije in na jezikovno vzgojo otroka.

Za doseg pozitivnega učinka priseljevanja delovno aktivnega prebivalstva ni dovolj le pritok ljudi, ampak je potrebno zagotoviti tudi pravilno integracijo migrantov na trgu dela,

kar vključuje učenje jezika, pomoč pri iskanju dela, prepoznavanje izobrazbe in delovnih izkušenj migrantov in manjšanje omejitev podjetništva. Kratkoročno je strošek države za priseljenca sprva višji od koristi, ki jih ta družbi doprinese, vendar dolgoročno državi prinaša finančno korist (International Monetary Fund Blog, 2016), če se seveda migrant integrira v družbo in ostane dovolj dolgo, da doseže prag vračanja prejetih pomoči.

4 DINAMIČNI MIKROSIMULACIJSKI POKOJNINSKI MODEL – DYPENSI

Ob demografskem staranju in neugodni starostni strukturi, ki bosta še povečevala pritiske na javno pokojninsko blagajno, so nadaljnje spremembe pokojninskega sistema nujne za zagotavljanje pokojnin, ki bodo starejšim omogočale varno starost. Eno od potencialnih rešitev preverjamo s pomočjo dinamičnega mikrosimulacijskega modela Dypensi, s pomočjo katerega ocenimo, v kolikor bi na zagotavljanje zadostnih pokojnin oziroma razbremenitev zavarovancev pri vplačevanju prispevkov pozitivno vplivale migracije (Kump in drugi, 2017).

4.1 Priprava projekcij za Slovenijo

Dypensi je dinamični model z vpeljanim procesom dinamičnega staranja, namenjen analizi učinkov staranja prebivalstva na pokojninski sistem, zato je poudarek na pokojninskem modulu. Celoten model je zgrajen tako, da bo mogoče dodati še druge morebitne module – zdravstveni modul, modul dolgotrajne nege in podobno (Kump in drugi, 2017).

Ker z modelom preverjamo vzdržnost pokojninskega sistema, mora ta zajemati celotno populacijo in ne le neke omejene skupine. Dypensi temelji na administrativni bazi podatkov za leto 2007 (tako imenovana začetna populacija) (Kump in drugi, 2017). Za namene simulacije vpliva migracij na vzdržnost javnih financ v Sloveniji smo v model za relevantne dejavnike vnesli dejanske podatke do leta 2017 ter na podlagi obnovljenih podatkov dobili rezultate, ki smo jih preverili še s projekcijami, objavljenimi v Poročilih o staranju 2015 in 2018.

Simulacija se izvaja do leta 2060, kar omogoča razlago kratkoročnih, srednjeročnih in dolgoročnih napovedi. V model smo vključili nova spoznanja in podatke, pridobljene s strani SURS in Eurostat-a. Pomembno je poudariti, da je priprava tovrstnih projekcij izjemno kompleksna, upoštevanje vseh faktorjev pa je, pri analizi na podlagi trenutnih obstoječih podatkov, nemogoče.

Cilj našega izračuna je, glede na posebej izpostavljene predpostavke za Slovenijo oceniti, kolikšen delež bodo v obdobju od leta 2020 pa do leta 2060 predstavljale pokojnine glede na BDP ter koliko prispevkov bo v ta namen pobranih (%) glede na tri scenarije migracij

(osnovni scenarij, scenarij povečanih migracij in scenarij zmanjšanih migracij) skozi preučevano obdobje.

Priprava podatkov za vnos v model

Za izvedbo pomembnih demografskih procesov je v modelu oblikovanih šest modulov (rodnost, umrljivost, imigracije, emigracije, oblikovanje partnerstev in invalidnost). Struktura prebivalstva je skladna s projekcijami Europop2013, simulirane so povezave med posamezniki, ki so pomembne predvsem za pokojninski sistem.

Migracije vplivajo na število in strukturo prebivalstva in simulacijo samega pokojninskega sistema. Vsi prebivalci Slovenije, ki so bili pred selitvijo v tujino zaposleni in so plačevali prispevke za socialno zavarovanje, dobijo pravico do pokojnine za ta čas zaposlitve v Sloveniji. Prav tako osebe, ki se priselijo v Slovenijo, dobijo pravico do pokojnine za leta, ko so vplačevali v pokojninsko blagajno. Podrobnosti o pravicah iz sistema socialne varnosti so urejene z bilateralnimi sporazumi med Slovenijo in posameznimi državami. Model predvideva, da ima ciljna država oziroma država izvora s Slovenijo sklenjen sporazum in da v teh državah veljajo enaki pogoji za upokojitev kot v Sloveniji.

a) Število imigrantov/emigrantov ter projekcije gibanja migracij

Model simulira tako migracije v Slovenijo (imigracije) kot tudi migracije iz Slovenije (emigracije), ciljne številke, uporabljene v modelu predstavljajo število imigrantov in emigrantov glede na spol in starost.

Dejanske podatke smo pridobili iz podatkovne baze Eurostat, kjer so na voljo podatki za Slovenijo po enoletnih starostnih skupinah od leta 2007 dalje. Ker je bazno leto modela, v katerega smo pripravljene podatke vnesli, leto 2008, smo podatke uporabili od 2008 dalje. Dejanski podatki so bili v času priprave izračuna na voljo do leta 2016 (posebej za emigrante in posebej za imigrante).

Seštevek priseljencev in izseljencev v Sloveniji v letu 2017 smo pridobili iz četrtletnih objav SURS. Ker se prvotna napoved za leto 2017, izvedena na modelu, bistveno razlikuje od podatkov, objavljenih s strani SURS, smo število priseljenih in odseljenih po enoletnih starostnih skupinah prilagodili tako, da končni seštevek ustreza podatku s SURS-a.

Modul imigracij oz. priseljski modul izračuna natančno število priseljencev glede na starost, spol in leto prihoda. Model enotno izračuna tudi št. "rojenih" migrantov, ki še ne živijo v Sloveniji.

Na začetku simulacije (začetek leta 2008) model vsem prihodnjim priseljencem dodeli zgodovino dela in druge značilnosti naključno enega izmed slovenskih prebivalcev iste starosti in spola. Nato pa se simulacija izvaja na enak način kot za prebivalce Slovenije, čeprav še ne živijo v Sloveniji (Kump in drugi, 2017).

Modul emigracij oz. izseljenski modul izračuna natančno število izseljencev iz Slovenije glede na starost, spol in leto. Vse emigracije se zgodijo le enkrat na leto, sredi leta. Ko se posamezniki odselijo v tujino, se vsi procesi nadaljujejo tako, kot da bi ostali v Sloveniji (Kump in drugi, 2017).

b) Omejitve modela

Rezultati simulacij, razloženi spodaj, se razlikujejo glede na projekcije, objavljene v Poročilu o staranju iz leta 2015 in 2018. Razlogi so najprej omejitve modela, ki že uvodoma povzročijo nekatera odstopanja v končnih rezultatih.

V modelu se izobrazba in partnerstva ne simulirata na kompleksen način ampak se izobrazba posameznikom le pripiše, partnerje pa model poveže med seboj ob rojstvu otroka ali pri starosti žensk 55 let.

V modelu so plače edini dohodki, model ne simulira drugih prejemkov od dela in socialnih transferjev.

V modelu je simuliran le prvi pokojninski steber in temelji na dveh tipih pokojninskih odločitev: 1. upokojitev, ko so izpolnjeni pogoji zanj in 2. upokojitev pri doseženem ciljnim nadomestitvenem razmerju.

Model ne ločuje med zaposlenimi in samozaposlenimi, pri zaposlitvi pa ni simuliran sektor, dejavnost ali poklic. Plače so ocenjene na podlagi Mincerjevega modela, kjer so upoštevane delovne izkušnje, spol in izobrazba (Kump in drugi, 2017).

c) Prilagajanje projekcij od leta 2018 dalje

Sprva smo preučili že obstoječe projekcije Dypensi (pripravljene na podlagi podatkov iz leta 2013) tako za emigrante kot za imigrante. Projekcije za emigrante so bile najprej pripravljene po predpostavki, da se število emigrantov skozi proučevano obdobje ne bo spreminjalo. Projekcije imigrantov so bile najprej pripravljene po predpostavki, da se bo število imigrantov skozi proučevano obdobje rahlo spreminjalo.

Potem smo poiskali projekcije objavljene s strani Eurostat, ki so na voljo kot gibanje neto projekcij v določenem obdobju, torej že kot razlika med izseljenci in priseljenci. Posameznih projekcij gibanja migracij glede na število priseljencev in izseljencev ni na voljo, zato smo že obstoječe projekcije prilagodili tako, da smo v Eurostat projekcijah izračunali, za koliko se letno povečujejo oziroma zmanjšujejo neto migracije (v %).

Izračunano razliko smo nato upoštevali v ustreznem letu in dobili dinamiko gibanja emigrantov in imigrantov. Osnovne vrednosti smo nato po zgledu pripravljenih projekcij za namene Poročila o staranju še povečali in zmanjšali za 33 % glede na osnovni scenarij ter dobili projekcije gibanja neto migracij v primeru povečanih oziroma zmanjšanih migracij v proučevanem obdobju.

Pred samim zagonom modela smo naredili naključne teste po vseh treh scenarijih za gibanje imigrantov in emigrantov, saj smo želeli preveriti smiselnost in pravilnost pripravljenih podatkov.

Za leto 2040 bi naj po osnovnem scenariju št. emigrantov znašalo 33.239, število imigrantov pa 37.571. Neto migracije za leto 2040 bi naj tako znašale 4.292 oseb in se od projekcij, ki jih je pripravil Eurostat, razlikujejo le minimalno.

Tabela 14: Projekcija neto migracij za Slovenijo za leto 2040

Osnovni scenarij, test za leto 2040: Št. emigrantov: 33.239 Št. imigrantov: 37.531 Projekcija neto migracije za leto 2040 po popravljениh podatkih : 4.292 Projekcija neto migracij za leto 2040 po podatkih Eurostat: 4.284
--

Vir: lastno delo.

Večje razlike so se pojavile pri naključnih testih za leti 2050 in 2061. Razliko med projekcijo neto migracij, pripravljeno na podlagi popravljениh podatkov ter projekcijo, pripravljeno s strani Eurostat, lahko pripišemo predvsem spremenjeni uporabi predpostavk (popravljeni podatki predvidevajo tako spremembo gibanja emigrantov kot spremembo gibanja imigrantov).

Tabela 15: Projekciji neto migracij za Slovenijo za leti 2061 in 2050

Scenarij povečanih migracij (1,33), za leto 2061: Št. emigrantov: 29.794 Št. imigrantov: 33.642 Projekcija neto migracije za leto 2061 po popravljениh podatkih: 3.848 Projekcija neto migracij za leto 2061 po podatkih Eurostat: 3.715
Scenarij zmanjšanih migracij (0,66) za leto 2050: Št. emigrantov: 18.805 Št. imigrantov: 22.119 Projekcija neto migracije za leto 2050 po popravljениh podatkih: 3.314 Projekcija neto migracij za leto 2050 po podatkih Eurostat: 2.518

Vir: lastno delo.

Test smo naredili tudi na posameznih podatkih, kjer smo upoštevali le določeno enoletno starostno skupino in leto:

Tabela 16: Projekciji neto migracij za Slovenijo za leti 2024 in 2039

Osnovni scenarij, moški, 25 let za leto 2024 Št. emigrantov: 402 Št. imigrantov: 562 Projekcija neto migracije za leto 2050 po popravljениh podatkih: 160 Projekcija neto migracij za leto 2050 po podatkih Eurostat: 82
Osnovni scenarij, ženska, 39 let za leto 2039 Št. emigrantov: 245 Št. imigrantov: 270 Projekcija neto migracije za leto 2050 po popravljениh podatkih: 25 Projekcija neto migracij za leto 2050 po podatkih Eurostat: 25

Vir: lastno delo.

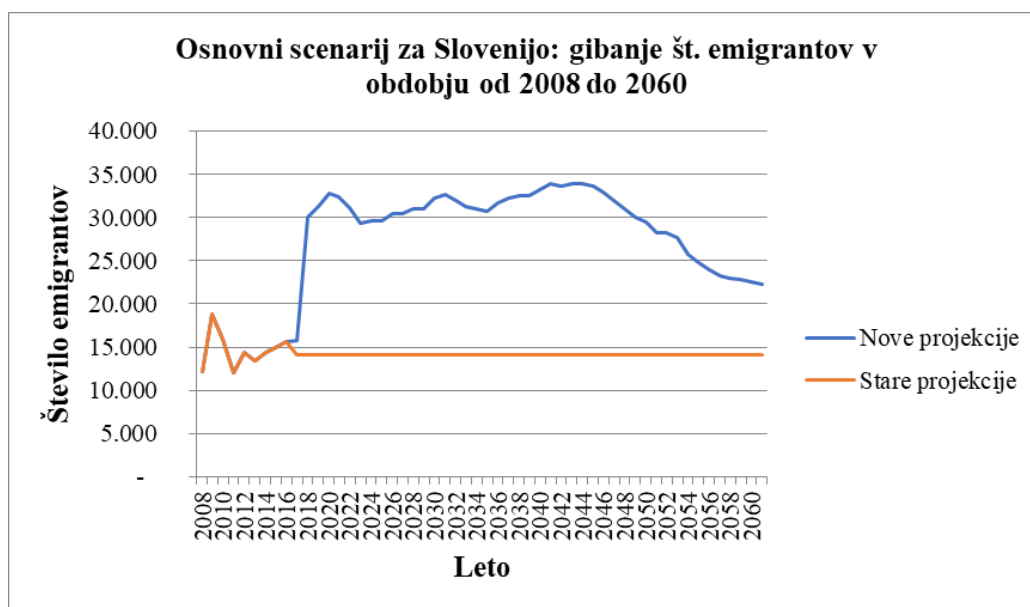
Ugotavljamo, da so projekcije, pripravljene na osnovi podatkov, pridobljenih s strani SURS, bolj optimistične kot Eurostatove projekcije. Razlog za odstopanje je mogoče opaziti najprej zaradi samih omejitev modela. Pomemben razlog za razlike med napovedmi pa je tudi ta, da projekcije, pripravljene za model Dypensi, sprva niso upoštevale dinamike števila emigrantov.

Zaradi dodatne ugotovitve, da naše popravljene napovedi vsebujejo večje število imigracij in emigracij kot napovedi, pripravljene po prvotnih postavkah (Kump in drugi, 2017), smo naredili linijski grafik, kjer smo ocenili smer in dinamiko gibanja migracij. Linijska grafa prikazujeta gibanje št. emigrantov po osnovnem scenariju (graf št. 10) in gibanje št. imigrantov po osnovnem scenariju (graf št. 11). Grafa v prvem delu prikazujeta dejanske podatke, v letu 2018 pa se razcepita in predstavljata razliko v pripravljenih projekcijah glede na prejšnje in popravljene podatke.

V napovedi smo predpostavljali, da je gibanje obeh skupin migrantov (emigrantov in imigrantov) identično. Pred popravkom projekcij je bilo na podlagi zbranih podatkov in predpostavk za izdelavo projekcij za obdobje od leta 2017 predvideno konstantno gibanje emigrantov okrog 15.000 letno.

Pri novih projekcijah se predpostavke gibanja št. emigrantov bistveno razlikujejo, saj smo tudi tu upoštevali dinamiko števila emigrantov. Kot je razloženo že prej, je višje število emigrantov predvsem posledica uporabe modela, ki gibanje predpostavlja glede na predhodno leto. Tako za obdobje od leta 2017 dalje predpostavljamo, da bo število emigrantov znašalo od 15.000 do 33.903 (vrh v letu 2041), do leta 2061 pa bo upadlo na 22.333 emigrantov.

Graf 10: Gibanje števila emigrantov za Slovenijo v obdobju od 2008 do 2060

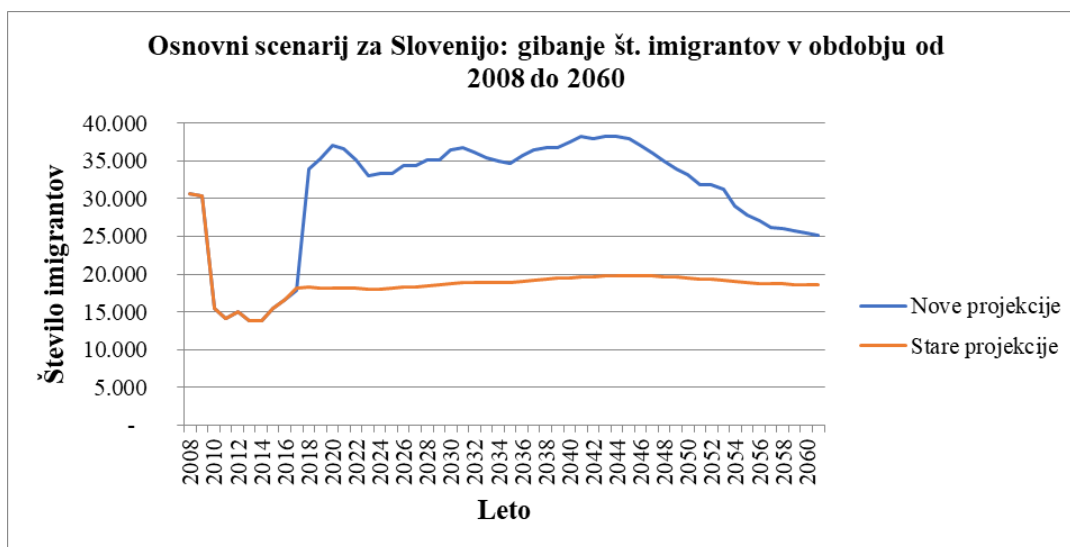

Vir: lastno delo.

Gibanje migrantov, ki se bodo v opazovanem obdobju predvidoma priselili v Slovenijo, je razvidno iz grafa 11.

Z dopolnjenimi napovedmi je gibanje precej bolj dinamično, napovedi pa so višje zaradi izrazitega povečanja migracij med leti 2016 in 2018. Ker v projekcijah upoštevamo gibanje migracij glede na predhodno leto, je višje število migracij od leta 2018 dalje razumljivo.

Graf 11: Gibanje števila imigrantov za Slovenijo v obdobju od 2008 do 2060

Vir: lastno delo.

Kot prikazujeta spodnji tabeli, je za scenarij povečanih migracij predvideno št. emigrantov in imigrantov v enakem obdobju za 33 % višje, po scenariju zmanjšanih migracij pa za 33% nižje.

Tabela 17: Gibanje števila emigrantov glede na vrsto scenarija

	2017	2020	2023	2026	2029	2032	2035	2038	2041	2044	2047	2050	2053	2056	2059
Osnovni scenarij emigracij	15.792	32.765	29.272	30.451	31.060	31.973	30.710	32.587	33.903	33.900	31.903	29.417	27.676	23.968	22.786
Scenarij povečanih emigracij	15.792	43.712	39.051	40.625	41.438	42.656	40.971	43.474	45.230	45.226	42.562	39.246	36.922	31.975	30.399
Scenarij zmanjšanih emigracij	15.792	21.818	19.492	20.278	20.683	21.291	20.450	21.700	22.576	22.574	21.244	19.589	18.429	15.960	15.173

Vir: lastno delo.

Tabela 18: Gibanje števila imigrantov glede na vrsto scenarija

	2017	2020	2023	2026	2029	2032	2035	2038	2041	2044	2047	2050	2053	2056	2059
Osnovni scenarij imigracij	17.831	36.997	33.052	34.384	35.072	36.103	34.676	36.795	38.282	38.278	36.023	33.216	31.250	27.063	25.729
Scenarij povečanih imigracij	17.831	49.357	44.095	45.872	46.789	48.164	46.262	49.089	51.072	51.067	48.059	44.314	41.691	36.105	34.325
Scenarij zmanjšanih imigracij	17.831	24.636	22.009	22.896	23.354	24.041	23.091	24.502	25.492	25.489	23.988	22.119	20.809	18.021	17.133

Vir: lastno delo.

č) Zbiranje podatkov o številu rojstev

Podatke o številu rojstev za leta od 2008 do 2016 smo pridobili s strani Eurostat.

Projekcije za obdobje od leta 2017 dalje smo pripravili tako, da smo najprej poiskali podatek o projekcijah prebivalstva za Slovenijo od leta 2017 dalje. Tako smo dobili tudi ocenjeno število vseh živorojenih otrok za posamezno leto. Vsoto smo morali razdeliti na ženske in moške.

Predpostavljali smo, da je razmerje moških in žensk v projekcijah, ki so temeljile na podatkih iz leta 2013, enako kot razmerje moških in žensk v novih projekcijah. Zato smo izračunali skupno razliko število živorojenih med že obstoječo projekcijo in projekcijo SURS ter izračunan odstotek aplicirali na obstoječa razmerja.

Tako smo dobili ocenjeno število rojstev (živorojenih) do leta 2080 za ženske in moške. Ker je vnos podatkov v model časovno omejen, smo vanj vključili podatke le do leta 2061, kot prikazuje spodnja tabela.

Tabela 19: Število rojenih v Sloveniji v obdobju od 2017 do 2061

Leto	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Ženske	9.833	9.663	9.493	9.325	9.162	9.008	8.867	8.739	8.632	8.548	8.487	8.450	8.439	8.453	8.495
Moški	10.411	10.231	10.052	9.875	9.700	9.539	9.388	9.253	9.139	9.051	8.987	8.948	8.935	8.951	8.996

Leto	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046
Ženske	8.563	8.653	8.761	8.882	9.012	9.145	9.278	9.401	9.507	9.593	9.656	9.693	9.706	9.700	9.675
Moški	9.068	9.163	9.276	9.404	9.542	9.684	9.824	9.954	10.066	10.158	10.223	10.263	10.278	10.270	10.245

Leto	2047	2048	2049	2050	2051	2052	2053	2054	2055	2056	2057	2058	2059	2060	2061
Ženske	9.636	9.584	9.523	9.457	9.386	9.315	9.246	9.182	9.123	9.074	9.034	9.008	8.995	8.996	9.011
Moški	10.203	10.148	10.084	10.013	9.939	9.862	9.790	9.722	9.661	9.608	9.567	9.538	9.525	9.526	9.542

Vir: lastno delo.

d) Stopnja umrljivosti

Stopnje umrljivosti za enoletne starostne skupine in glede na spol ni na voljo v bazah podatkov, zato smo jo izračunali, kot je prikazano v enačbi (1) (Statistični urad Republike Slovenije, 2018):

$$\text{st. umrljivosti} = (\text{št. umrlih} / \text{št. prebivalcev}) * 1000 \quad (1)$$

Iz SURS podatkovne baze smo dobili podatke o št. prebivalstva za leta od 2008 – 2016 ter o celotni stopnji umrljivosti. Ko smo izračunali delne stopnje umrljivosti za enoletne starostne skupine, smo s celotno stopnjo preverili pravilnost izračuna. Celotna stopnja se je ujemala s preračunanimi delnimi stopnjami umrljivosti.

Podatke o projekcijah stopnje umrljivosti od leta 2017 dalje smo dobili iz podatkovne baze Eurostat, po enoletnih starostnih skupinah ter glede na spol.

4.2 Interpretacija rezultatov mikrosimulacijskega modela Dypensi za Slovenijo ter razprava s primerljivimi podatki za državi Avstrijo in Nemčijo

Podatke, ki smo jih pridobili na način, razloženem v prejšnjem poglavju 4.1, smo vnesli v model Dypensi, ki je podal projekcije o stanju pokojninskega sistema glede na število migracij v opazovanem obdobju. Osredotočili smo se predvsem na gibanje izdatkov pokojninskega sistema v opazovanem obdobju in na vpliv, ki ga ima v tem primeru predvideno migracijsko gibanje.

4.2.1 Ocena izdatkov za pokojnine za Slovenijo

Model Dypensi je generiral rezultate gibanja izdatkov za pokojnine kot delež slovenskega BDP. Izdatke za pokojnine v modelu ločimo kot izdatke brez dodatkov in izdatke z dodatki. Izdatki za pokojnine brez dodatkov vključujejo predvsem izdatke za starostne

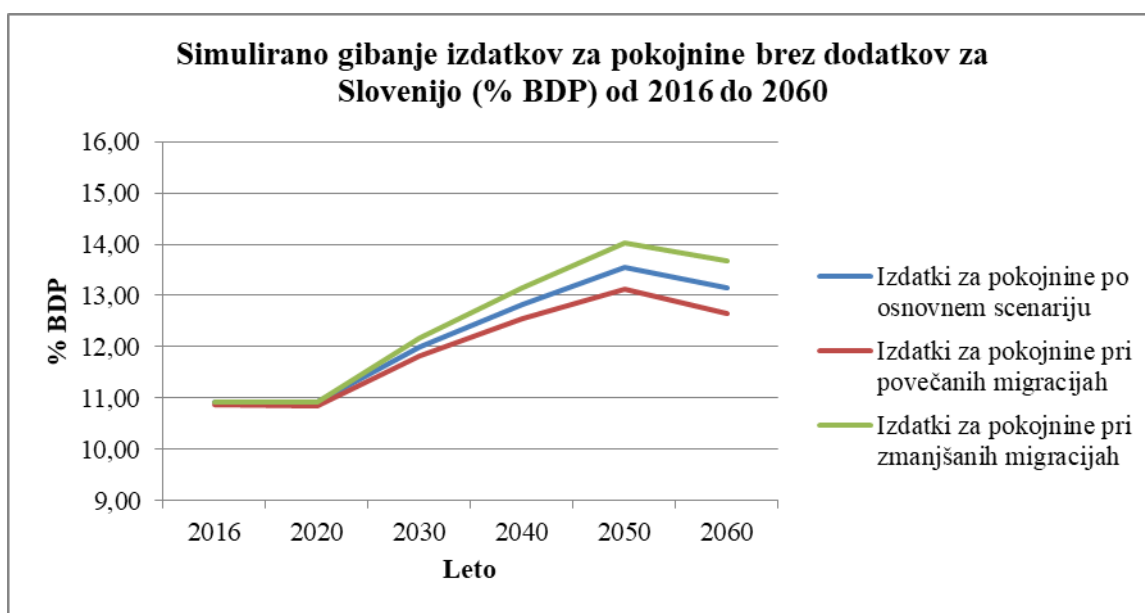
pokojnine, invalidske in vdovske pokojnine. Izdatki za pokojnine z dodatki pa poleg starostnih, invalidskih in vdovskih pokojnin predstavljajo še izdatke letnih nadomestil, vojnih pokojnin in kmečkih pokojnin.

Zaradi primerjave s Poročilom o staranju 2018 in primerjanja vrednosti z Avstrijo in Nemčijo, smo izpostavili le gibanje izdatkov za pokojnine brez dodatkov. Dodaten razlog pa je tudi v minimalnih razlikah v gibanju izdatkov za pokojnine skupaj z dodatki oziroma brez njih.

a) Rast izdatkov pokojninskega sistema brez dodatkov za Slovenijo

Model Dypensi je ocenil, da se bodo izdatki za pokojnine brez dodatkov v preučevanem obdobju (od leta 2016 do 2060) povečevali ter napovedal povečanje izdatkov po osnovnem scenariju za 2,25 odstotne točke, po scenariju povečanih migracij za 1,78 odstotne točke, po scenariju zmanjšanih migracij pa povečanje za 2,74 odstotne točke. Izdatki za pokojnine naj bi leta 2060 znašali že od 12,83 % do 13,87 % slovenskega BDP.

Graf 12: Simulirano gibanje izdatkov za pokojnine brez dodatkov za Slovenijo (% BDP) v obdobju od leta 2016 do 2060

Vir: lastno delo.

Iz grafa 12 je razvidna ustalitev izplačanih pokojnin brez dodatkov do leta 2020, nato pa naj bi, zaradi vse bolj neugodnih demografskih sprememb, učinki pokojninske reforme, sprejete v letu 2012, oslabei, kar posledično pomeni vsakoletno večanje izdatkov za pokojnine. Izdatki za pokojnine bodo dosegli vrh v letu 2050 (13,77 % po osnovnem scenariju, 13,33 % po scenariju povečanih migracij oziroma 14,24 % po scenariju zmanjšanih migracij), po tem obdobju pa bodo začeli rahlo upadati. Posamezne vrednosti prikazuje tabela 20.

Tabela 20: Predviden delež izdatkov za pokojnine brez dodatkov za Slovenijo (% BDP) v obdobju od leta 2016 do 2060

	2016 do 2060 (o.t.)	2016	2020	2030	2040	2050	2060
Osnovni scenarij	2,25	10,91	10,92	11,99	12,83	13,55	13,16
Scenarij povečanih migracij	1,78	10,87	10,85	11,83	12,54	13,12	12,65
Scenarij zmanjšanih migracij	2,74	10,93	10,93	12,16	13,16	14,02	13,67

Vir: lastno delo.

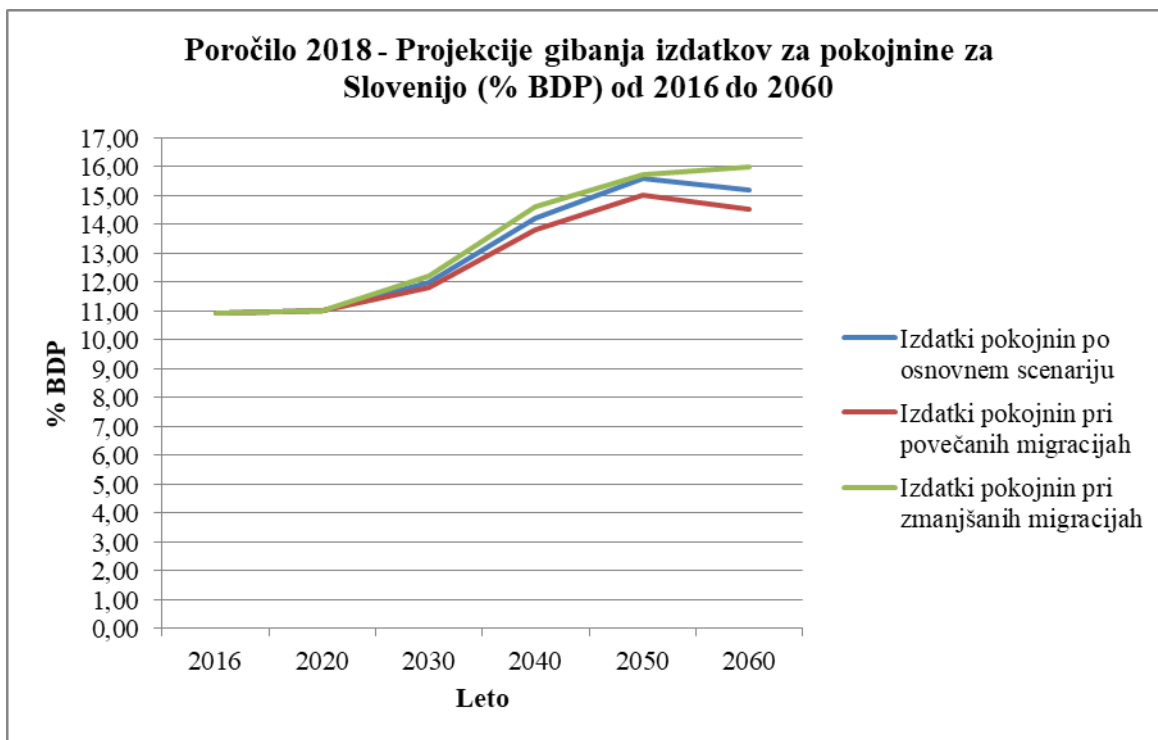
Iz grafa je razvidna razlika v javnofinančnem bremenu glede na intenziteto migracij. V primeru zmanjšanih selitev naj bi se masa pokojnin povzpela čez 14 % BDP, v primeru povečanih selitev pa naj bi dosegla najvišjo vrednost okrog 13,55 % BDP. V primeru povečanih migracij model nakazuje na manjšo obremenjenost pokojninske blagajne (v proučevanem obdobju lahko to pomeni razliko do 0,5 odstotne točke).

Razlog za zgoraj opisano gibanje deleža izdatkov za pokojnine je v gibanju BDP. Povečanje izdatkov za pokojnine pri zmanjšanih migracijah je posledica znižanja BDP, kar posledično prinese povišanje izdatkov za pokojnine. Pri zmanjšanih selitvah pride do zmanjšanja BDP, kar lahko pripišemo manjšemu številu delovno aktivnega prebivalstva, s tem pa zmanjšane delovne učinkovitosti in s tem znižanja BDP. Obratna situacija je pri povečanih selitvah.

Rast izdatkov pokojnin po osnovnem scenariju po modelu Dypensi smo primerjali s projekcijami v Poročilu o staranju 2018 (Evropska komisija, 2018) in napovedmi v Poročilu o razvoju 2017, pripravljenem s strani Urada Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj (v nadaljevanju UMAR).

Projekcije, predstavljene v Poročilu o staranju 2018, napovedujejo povečanje izdatkov za pokojnine brez dodatkov skozi celotno proučevano obdobje (od leta 2016 do 2060) za 4 odstotne točke, kar je za 1,75 odstotne točke več kot napoveduje model Dypensi.

Graf 13: Gibanje izdatkov za pokojnine kot % BDP za Slovenijo glede na Poročilo o staranju 2018

Vir: Evropska komisija (2018).

Tabela 21: Predviden delež izdatkov za pokojnine brez dodatkov za Slovenijo (% BDP) v obdobju od leta 2016 do 2060 glede na Poročilo o staranju 2018

	2016 do 2060 (%)	2016	2020	2030	2040	2050	2060
Osnovni scenarij	4,30	10,9	11,00	12,00	14,20	15,60	15,20
Scenarij povečanih migracij	3,60	10,9	11,00	11,80	13,80	15,00	14,50
Scenarij zmanjšanih migracij	5,10	10,9	11,00	12,20	14,60	15,70	16,00

Vir: Evropska komisija (2018).

Model Dypensi in ocena UMAR sta enako predvidevala, da naj bi bili izdatki bolj ali manj ustaljeni do leta 2023, nato pa bi začeli naraščati in po oceni UMAR naj bi sčasoma presegli 15 % BDP (UMAR, 2017). Glede na Poročilo o staranju 2018 bi naj izdatki za pokojnine presegli 15 % BDP v letu 2050. Model Dypensi takega povečanja zaenkrat ne predvideva niti do leta 2060. Razlog za odstopanje v ocenah je ta, da je masa pokojnin v

simulaciji modela Dypensi nekoliko nižja od uradnih podatkov, saj model ne zajema sočasnega upokojevanja po zakonu ZPIZ-1 in ZPIZ-2.

Ne glede na razlike v napovedih pa te jasno prikazujejo pospešeno naraščanje izdatkov za pokojnine v Sloveniji zaradi hitrega staranja prebivalstva. Do leta 2060 bo po napovedih Slovenija ena izmed držav z najvišjim deležem izdatkov za pokojnine. To v nadaljevanju pomeni, da pokojninska ureditev po ZPIZ-2 ne bo zmogla dolgoročno zagotavljati javnofinančne vzdržnosti (Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2017).

b) Rast izdatkov pokojninskega sistema brez dodatkov za Avstrijo

Avstrijo in Nemčijo s Slovenijo primerjamo zaradi podobnosti socialnega sistema, kulture in geografske lege. Podobnih izračunov kot smo ga pripravili za Slovenijo s pomočjo modela Dypensi, v obstoječi literaturi nismo zasledili. Projekcije gibanja izdatkov za pokojnine so bile tako kot za Slovenijo s strani Evropske komisije objavljene tudi za Avstrijo in Nemčijo.

V Avstriji sicer izdatki za pokojnine predstavljajo višji delež BDP kot v Nemčiji in Sloveniji, 13,8 % v letu 2016, vendar naj bi izdatki do leta 2060 naraščali počasneje in dosegli 14,7 % BDP. Glede na projekcije naj bi povečane migracije na vzdržnost javnih financ v Avstriji vplivale pozitivno, kar prikazuje tudi projekcija, objavljena v Poročilu o staranju 2018. V primeru povečanih migracij izdatki za pokojnine ne bodo presegli 13,5 % BDP, kot napovedujejo projekcije v primeru osnovnega scenarija oziroma v primeru zmanjšanih migracij.

V kolikor Avstrija ustrezno razvije priseljenško in integracijsko politiko, ji lahko migranti na srednji in dolgi rok prinesejo pomembne ekonomske ugodnosti. Integracija priseljencev na trg dela je v veliki meri odvisna od nacionalnih integracijskih politik. Fleksibilnost na trgu dela pa je pomemben dejavnik, ki priseljencem olajša integracijo.

Ravno zaradi mlajših in tudi vse bolj izobraženih priseljencev bi država lahko prihranila pri stroških izobraževanja ter pridobila več davkov in prispevkov ravno zaradi daljše delovne dobe priseljencev. Pozitiven vpliv visoko izobraženih migrantov se kaže v višjih neto prispevkih zaradi višjih plač, pozitiven je tudi vpliv na zaposlenost nižje kvalificiranega lokalnega prebivalstva skozi ustvarjanje dopolnjujočih delovnih mest ter višjega porasta potencialnega donosa skozi višjo delovno produktivnost (International Monetary Fund, 2016).

Simulacija IMF prikazuje pozitiven vpliv migrantov na zmanjšanje izdatkov za pokojnine. Za doseg tega cilja je nujno potrebna podpora beguncem in ostalim priseljencem na kratek rok, čim hitreje po njihovem prihodu. Uspešna integracija bo na dolgi rok priseljencem omogočila lažje in hitrejše zaposlovanje in s tem prispevala k razbremenitvi javnofinančnega sistema (International Monetary Fund, 2016).

Tabela 22: Gibanje izdatkov za pokojnine kot % BDP glede na vrsto scenarija za Avstrijo

Avstrija	2016 do 2060 (%)	2016	2020	2030	2040	2050	2060
Osnovni scenarij	0,9	13,8	13,9	14,4	14,9	14,6	14,7
Scenarij povečanih migracij	-0,3	13,8	13,7	13,8	13,9	13,4	13,5
Scenarij zmanjšanih migracij	2,1	13,8	14,1	15,1	16	15,7	15,9

Vir: Evropska komisija (2018).

c) Rast izdatkov pokojninskega sistema brez dodatkov za Nemčijo

Že empirične raziskave iz leta 1994 (The Impact of Foreigners on The Public Purse; Ulrich, R.) kažejo, da priseljenci pozitivno prispevajo k javnofinančnemu proračunu. Raziskava avtorjev Loeffelholz and Kopp iz leta 1998 navaja, da je od leta 1988 priseljevanje ustvarilo 85.000 novih delovnih mest in povečalo rast stopnje BDP-ja za 1,3 odstotka (Bundesamt für Migration und Flüchtlinge, 2005).

Leta 2001 je bila narejena raziskava (Sinn et al., 2001) pod predpostavko, da transferji in prispevki migrantov v njihovem življenjskem ciklu variirajo. Tako so v kalkulaciji upoštevali tako trenutne kot odložene ugodnosti na strani transferjev, kot v primeru pokojnin in zavarovanja. Rezultati nakazujejo, da priseljenci neto prispevajo v pokojninski in zavarovalni sistem in so breme zdravstvene sheme in sheme zavarovanja za možnost brezposelnosti. Končen rezultat študije je bil, da je neto učinek priseljencev na nemški sistem blaginje negativen. Pozitiven učinek so dosegli le migranti, ki so v Nemčiji živeli več kot 25 let (ustvarili so za 1670 nemških mark na prebivalca več kot so dobili iz sistema). S tem je bila sprejeta hipoteza, ki je predvidevala, da se odvisnost do socialne zmanjšuje z naraščajočim trajanjem bivanja priseljencev (Bundesamt für Migration und Flüchtlinge, 2005).

S prihodnjimi raziskavami so avtorji dokazali, da ima priseljevanje pozitiven učinek na vzdržnost nemškega javnofinančnega sistema. Arnds in Bonin (2002) tudi predlagata da lahko priseljevanje znatno zmanjša breme porasta neto fiskalnih prispevkov na posameznika, ki je bistvenega pomena za ohranjanje solventnosti nemškega fiskalnega sistema (Bundesamt für Migration und Flüchtlinge, 2005).

V Nemčiji so leta 2016 izdatki za pokojnine predstavljali 10,1 % BDP in naj bi do leta 2060 dosegli 12,5 % BDP. Glede na projekcije naj bi povečane migracije na vzdržnost javnih financ tudi v Nemčiji vplivale pozitivno, kar prikazuje projekcija, objavljena v

Poročilu o staranju 2018. V primeru povečanih migracij izdatki za pokojnine ne bodo presegli 12 % BDP kot napovedujejo projekcije v primeru osnovnega scenarija oziroma v primeru zmanjšanih migracij (Evropska komisija, 2018).

Tabela 23: Gibanje izdatkov za pokojnine kot % BDP glede na vrsto scenarija za Nemčijo

Nemčija	2016 do 2060 (%)	2016	2020	2030	2040	2050	2060
Osnovni scenarij	2,4	10,1	10,3	11,5	12	12,2	12,5
Scenarij povečanih migracij	1,9	10,1	10,2	11,2	11,6	11,7	12
Scenarij zmanjšanih migracij	2,9	10,1	10,4	11,8	12,5	12,7	13

Vir: Evropska komisija (2018).

Zaradi nižje starostne strukture migrantov je pričakovati nadomestilo (oz. dopolnitev) negativni rasti delovne sile in zatorej prispevati k zmanjšanju stopnje starostne odvisnosti ter zagotovitvi povprečno izobražene delovne sile za skrb staranega prebivalstva. Vendar učinkovitost uporabe selitev za zaustavitev naraščanja stopnje starostne odvisnosti na dolgi rok ni bila dokazana (Bundesamt für Migration und Flüchtlinge, 2005).

Ob trenutni stopnji rodnosti (leta 2016 je znašala 1,49 otroka na žensko v rodni dobi) prihodnje generacije ne bodo zmogle podpirati upokojencev, kar za državo predstavlja dolgoročni izziv, saj bo na trgu dela vse manj delovno aktivnega prebivalstva.

Največje potrebe bodo po kvalificiranih delavcih, medtem ko lahko k razbremenitvi sistema pripomore tudi večji delež starejših prebivalcev, ki bi želeli nadaljevati z opravljanjem dela, manjši delež trenutno brezposelnih ter mednarodnih delavcev. Rezerve se nahajajo tudi v deležu dobro izobraženih žensk, ki delo opravljajo skrajšan delovni čas (Federal Ministry for Economic Affairs and Energy, 2018).

Raziskave so tudi pokazale da so migranti, ki se v državo priselijo zaradi iskanja zaposlitve, višje kvalificirani kot lokalni delavci in posledično dvigajo delovno produktivnost (Federal Ministry for Economic Affairs and Energy, b. l.).

Vse več študij se osredotoča na raven integracije migrantov na trg dela, saj le ta v osnovi pogojuje višjo vključitev na trg dela, večje dohodke in s tem tudi večji prispevek v državno blagajno (Bundesamt für Migration und Flüchtlinge, 2005).

Po poročanju Handelsblata, podatki nemške sheme obveznega pokojninskega zavarovanja kažejo, da so pokojninski sklad in prispevki za zdravstveno varstvo stabilni ravno zaradi

naraščajočega števila priseljencev. Število tujih državljanov, ki vplačujejo prispevke v nemški sistem socialne varnosti, je med leti 2008 in 2015 naraslo za 53 % ali za 1,7 milijona ljudi. Število tistih, ki so v nemški sistem socialne varnosti prispevali iz drugih evropskih držav, se je podvojilo in doseglo 2 milijona (Lowe, 2017).

Posledica višjega deleža prispevkov je starostna sestava priseljencev. Ti so večinoma mlajši ter ne potrebujejo zdravstvenih storitev. Poleg tega imajo do izpolnjevanja potrebnih pogojev za upokožitev tudi več let, kar pomeni daljše vplačevanje prispevkov in s tem podpiranje že upokoženih (The Local, 2017).

Nova raziskava Centra za evropske ekonomske raziskave (Zentrum für Europäische Wirtschaftsforschung - ZEW), objavljena novembra 2014 kaže, da je v letu 2012 v nemški proračun priseljenec prispeval povprečno 3.300 EUR več davkov in prispevkov kot je prejel sredstev s strani države. Skupno to pomeni, da je 6,6 milijonov ljudi brez nemškega državljanstva v proračun prispevalo 22 milijard EUR (Böcking, 2014).

4.2.2 Ocena kazalnikov dolgoročne vzdržnosti slovenskega pokojninskega sistema

Pri interpretaciji ocene dolgoročne vzdržnosti slovenskega pokojninskega sistema glede na tri tipe scenarijev podatke prikazujemo od leta 2008 do 2060.

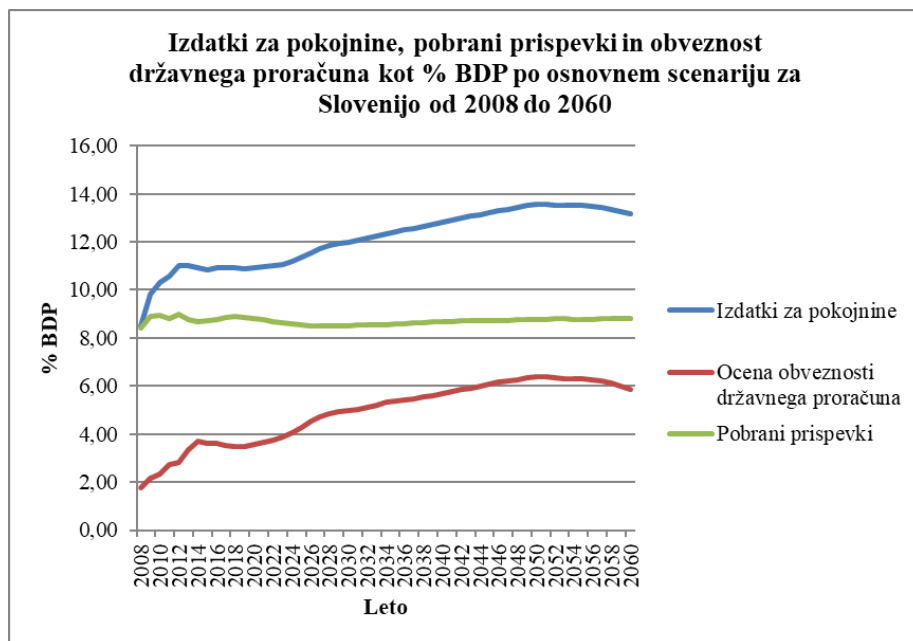
a) Osnovni scenarij

Osnovni scenarij modela predpostavlja, da bo do konca leta 2060 veljaven pokojninski zakon (ZPIZ-2). Glede na ocenjeni dvig odhodkov za pokojnine enak pokojninski sistem ne bo mogoč, rezultati, dobljeni s projekcijami in primerjani s projekcijami, objavljenimi v Poročilu o staranju 2018, pa služijo kot resno opozorilo za čimprejšnje ukrepanje.

Medtem ko bodo skozi proučevano obdobje pokojninski izdatki naraščali, bodo prispevki za financiranje le teh v enakem obdobju prenizki. Pobrani prispevki so v opazovanem obdobju (2016 – 2060) stabilni in se gibljejo med 8,5 % in 9 % BDP.

Graf 14 prikazuje ocene po osnovnem scenariju, grafa 15 in 16 pa variacije ocene glede na povečane in zmanjšane migracije. Ne glede na tip scenarija je povsod opazna enaka smer gibanja izdatkov za pokojnine (postopno povečevanje), ki je odvisna od selitev.

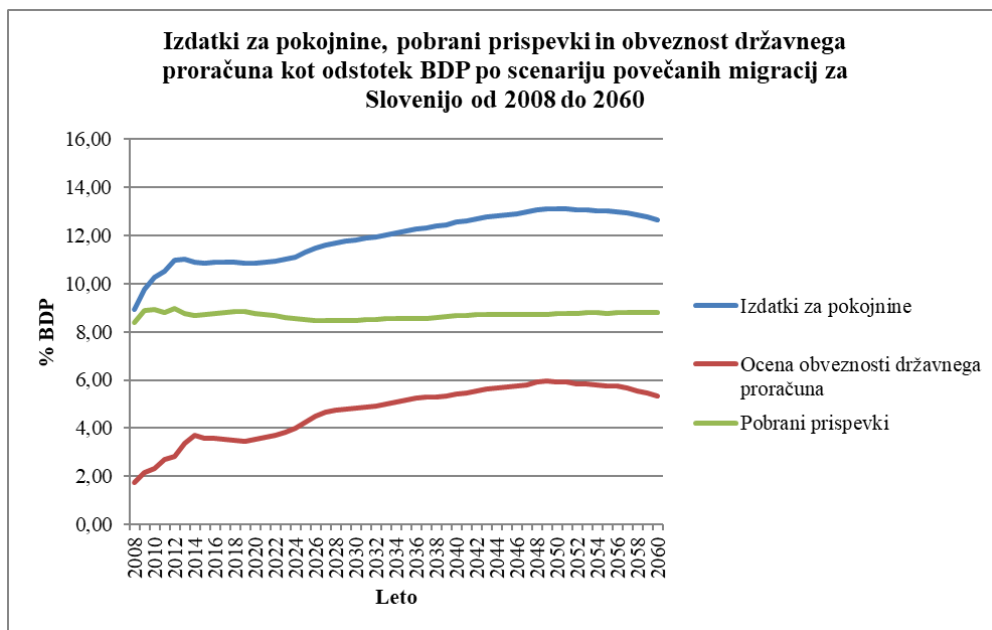
Graf 14: Ocena izdatkov za pokojnine, pobrani prispevki in obveznost državnega proračuna kot % BDP po osnovnem scenariju za Slovenijo

Vir: lastno delo.

b) Scenarij povečanih migracij

Graf 15: Ocena izdatkov za pokojnine, pobrani prispevki in obveznost državnega proračuna kot % BDP pri povečanih migracijah za Slovenijo

Vir: lastno delo.

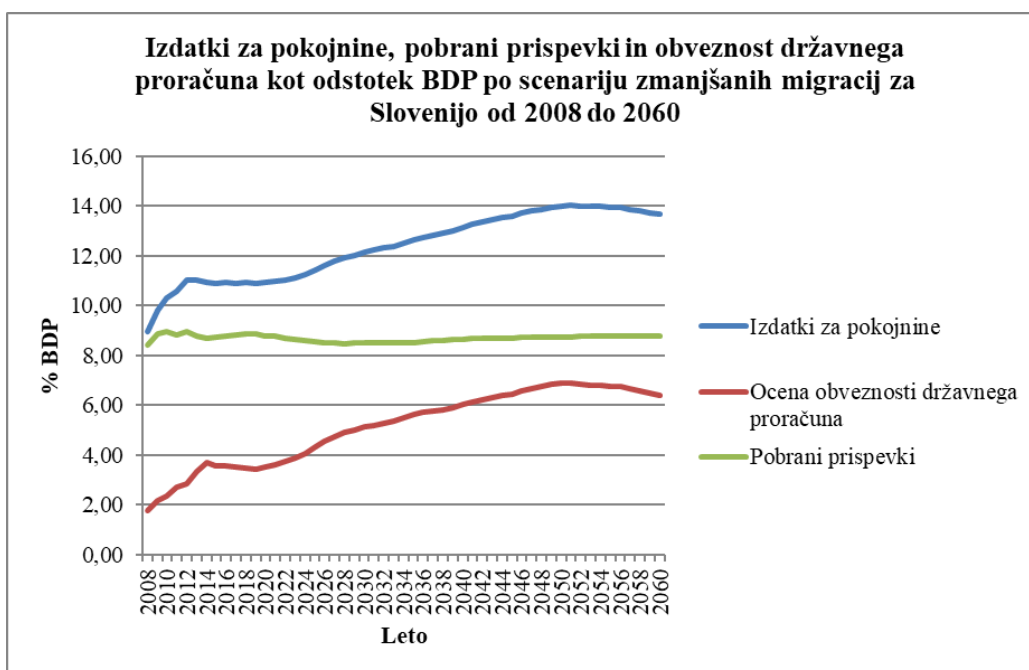
Iz grafov so jasno razvidne razlike v obremenjenosti javnofinančnega sistema glede na intenziteto migracij, predvsem je razlika opazna v oceni obveznosti državnega proračuna. Sredstva, zagotovljena iz državnega proračuna se v proučevanem obdobju gibljejo skladno z naraščanjem izdatkov za pokojnine. V primeru zmanjšanih migracij znaša obveznost državnega proračuna v letu 2050, ko so napovedani izdatki za pokojnine najvišji, slabih 6,9 % BDP, v primeru povečanih migracij pa 6,4 % BDP.

Pobrani prispevki se v proučevanem obdobju, glede na tipe scenarijev, ne bodo drastično spreminjali. Razlog ustaljenosti je v predvidevanju, da bodo v proučevanem obdobju migracije vseskozi prisotne, kar glede na osnovni scenarij pomeni konstanten pritok predvsem delovno aktivnega prebivalstva, v primeru scenarija povečanih in zmanjšanih migracij pa sprememba pritoka migrantov za + ali – 33 %.

To posledično za pobrane prispevke pomeni, da bo kljub hitremu staranju prebivalstva in posledično zmanjšanju pobranih prispevkov v pokojninsko blagajno zaradi konstantnih migracij delež pobranih prispevkov ustaljen.

c) Scenarij zmanjšanih migracij

Graf 16: Ocena izdatkov za pokojnine, pobranih prispevkov in obveznost državnega proračuna kot % BDP pri zmanjšanih migracijah za Slovenijo

Vir: lastno delo.

Simulacija javnofinančne vzdržnosti ob predstavljenih različnih scenarijih migracij tako potrjuje, da migracije v določeni meri prispevajo k manjši obremenjenosti pokojninske blagajne. Spodbujanje migracij in razvijanje ustrezne migracijske in integracijske politike bi lahko pozitivno vplivala na dolgoročno vzdržnost javnofinančnega sistema.

Vseeno je potrebno poudariti, da so bile simulacije pripravljene na podlagi številnih predpostavk, med drugim tudi na predpostavki, da bo trenuten pokojninski sistem (ZPIZ-2) ostal v veljavi skozi celotno proučevano obdobje. Do razlike v ocenah glede na Poročilo o staranju 2018 in druge obstoječe študije (npr. preračune po UMAR) prihaja tudi zaradi različne metodologije zbiranja in obdelovanja podatkov ter različne stopnje vključenosti dejanskih podatkov. Simulacija, predstavljena v tej nalogi, je generirana na podlagi obstoječe baze podatkov z baznim letom 2008 in z vključitvijo dejanskih podatkov do leta 2017 za kazalnike, relevantne za oceno vzdržnosti javnofinančnega sistema in predvsem pokojninskega sistema.

Za namene izračuna so bili v model vneseni podatki o številu priselitev in izselitev, brez upoštevanja ostalih karakteristik migrantov. Tu se je potrebno zavedati, da bi vsaka dodatna značilnost migrantov lahko vplivala na končni rezultat. Ker pa model niti ne omogoča vnosa raznovrstnih podatkov s področja migracij (npr. informacije o številu izdanih dovoljenj za prebivanje in delo, izdano št. modrih kart, letno število prijav začasnega prebivališča, število zavrženih vstopov itd.), je potrebno rezultate tolmačiti širše.

Ocena vpliva migracij na vzdržnost javnofinančnega sistema v Sloveniji je tako lahko le smernica ali izhodišče za nadaljne študije pri iskanju rešitev, ki bodo pripomogle k prenovi sistema javnih financ na politično in socialno sprejemljiv način, s tem pa se bo na dolgi rok zagotovila vzdržnost le tega. Priseljevanje lahko blaži problem staranja prebivalstva vendar ni nadomestilo (oz. končna rešitev) za druge politike. Pri ocenjevanju ekonomskih učinkov je potrebno upoštevati različne skupine migrantov, obstoječo zakonodajo in s tem predpisane obveznosti in pravice migrantov za plačilo ter prejemanje socialne pomoči in davkov.

5 SKLEP

Namen naloge je bil prikazati, v kolikšni meri bi lahko različna intenziteta migracij, vključno z upoštevanjem demografskih sprememb, vplivala na dolgoročno vzdržnost javnih financ izbranih držav skozi opazovano obdobje od leta 2008 do 2060. Za Slovenijo smo s pomočjo modela Dypensi naredili lastno oceno vzdržnosti javnih financ, za Avstrijo in Nemčijo pa smo podatke pridobili iz Poročila o staranju 2018 in iz ostalih študij, navedenih v besedilu.

Pri pripravi projekcij smo se osredotočili na gibanje izdatkov za pokojnine, ker le ti predstavljajo velik in naraščajoč delež javnih odhodkov izbranih držav. V Sloveniji so v letu 2016 znašali 10,9 %, v Avstriji 13,8 %, v Nemčiji pa 10,1 % državnega BDP.

Projekcije, predstavljene v Poročilu o staranju 2018, za Slovenijo napovedujejo povečanje izdatkov za pokojnine brez dodatkov skozi celotno proučevano obdobje (od leta 2016 do 2060) za 4 o.t., kar je za 1,75 o.t. več kot napoveduje model Dypensi. Model Dypensi in

ocena UMAR sta enako predvidevala, da naj bi bili izdatki bolj ali manj ustaljeni do leta 2023, nato pa bi začeli naraščati in po oceni UMAR naj bi sčasoma presegli 15 % BDP. Glede na Poročilo o staranju 2018 bi naj izdatki za pokojnine presegli 15 % BDP v letu 2050. Model Dypensi takega povečanja zaenkrat ne predvideva niti do leta 2060.

V Avstriji sicer izdatki za pokojnine predstavljajo višji delež BDP kot v Nemčiji in Sloveniji, 13,8 % v letu 2016, vendar naj bi izdatki do leta 2060 naraščali počasneje in dosegli 14,7 % BDP. Glede na projekcije naj bi povečane migracije na vzdržnost javnih financ v Avstriji vplivale pozitivno, kar prikazuje tudi projekcija, objavljena v Poročilu o staranju 2018. V primeru povečanih migracij izdatki za pokojnine ne bodo presegli 13,5 % BDP, kot napovedujejo projekcije v primeru osnovnega scenarija oziroma v primeru zmanjšanih migracij.

V Nemčiji so leta 2016 izdatki za pokojnine predstavljali 10,1 % BDP in naj bi do leta 2060 dosegli 12,5 % BDP. Glede na projekcije naj bi povečane migracije na vzdržnost javnih financ tudi v Nemčiji vplivale pozitivno, kar prikazuje projekcija, objavljena v Poročilu o staranju 2018. V primeru povečanih migracij izdatki za pokojnine ne bodo presegli 12 % BDP kot napovedujejo projekcije v primeru osnovnega scenarija oziroma v primeru zmanjšanih migracij.

Simulacije javnofinančne vzdržnosti s strani Evropske komisije in modela Dypensi, v katerih smo se posebej osredotočili na gibanje izdatkov za pokojnine, ob predstavljenih različnih scenarijih migracij tako kažejo, da (povečane) migracije v določeni meri prispevajo k manjši obremenjenosti pokojninske blagajne. Spodbujanje migracij in razvijanje ustrezne migracijske in integracijske politike bi lahko pozitivno vplivala na dolgoročno vzdržnost javnofinančnega sistema.

Ocena parametrov za Slovenijo, ki so glavno vodilo vzdržnosti javnih financ in finančne vzdržnosti pokojninskega sistema, je pokazala, da bi povečano število migracij pri obstoječem pokojninskem sistemu (ZPIZ-2) lahko zmanjšalo obremenitev pokojninske blagajne. Podobne napovedi glede gibanja izdatkov za pokojnine so bile objavljene tudi v Poročilu o staranju 2018.

Ne glede na vpliv migracij pa napovedi jasno prikazujejo naraščanje izdatkov za pokojnine v vseh treh državah zaradi predvidenih korenitih demografskih sprememb in vpliva trenutno vzpostavljenih pokojninskih sistemov.

Medtem ko bodo skozi proučevano obdobje pokojninski izdatki naraščali, bodo prispevki za financiranje le teh v enakem obdobju prenizki in se v proučevanem obdobju, glede na tipe scenarijev, ne bodo drastično spreminjali. Razlog ustaljenosti pobiranja prispevkov je v predvidevanju, da migracije zaradi drugih, ekstremnejših gibanj, kot je hitrost staranja prebivalstva, naj ne bi bistveno pripomogle k pobiranju prispevkov.

Bistvena sprememba starostne strukture prebivalstva le zaradi migracij ni dokazana, vendar naj bi povečan delež delovno aktivnega prebivalstva na dolgi rok pozitivno vplival na razbremenjenost javnofinančnih sistemov. Delovnoaktivni priseljenci v večini prispevajo v proračun več kot koristijo storitev iz naslova socialne zaščite, poleg tega pa so v povprečju mlajši od delovno aktivnega prebivalstva v državi gostiteljici ter posledično dlje vplačujejo prispevke.

Vendar pa je bodoča vzdržnost javnofinančnega sistema odvisna tudi od institucionalne zasnove, trenutne strukture prebivalstva, stanja na trgu dela, stopnje integracijske politike, tipa migrantov, namena priseljevanja ter mnogih drugih faktorjev.

LITERATURA IN VIRI

1. Alternativa Slovenska zveza sindikatov. (2013). *Sistem obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja v Sloveniji*. Pridobljeno 23. junija 2018 iz http://www.poklicnapokojnina.si/kolektiva_dl/bela%20knjiga%20dostojna%20upokojitev%2011%2011%202013%20final.pdf
2. Arnds, P. & Bonin, H. (2002). *Arbeitsmarkteffekte und Finanzpolitische Folgen der demographischen Alterung in Deutschland*. IZA DP št. 667, Bonn: Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit.
3. Austrian Embassy Washington. (2017). *Population*. Pridobljeno 5. avgusta 2018 iz <http://www.austria.org/population/>
4. Böcking, D. (2014, 27. november). *Ausländer bringen Deutschland Milliarden*. Pridobljeno 25. junija 2018 iz: <http://www.spiegel.de/wirtschaft/soziales/auslaender-bringen-deutschland-laut-studie-milliardeneinnahmen-a-1005217.html>
5. Bundesamt für Migration und Flüchtlinge. (2005, 8. april). *The Impact of Immigration on Germany's Society*. Pridobljeno 13. junija 2018 iz https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/EN/Publikationen/EMN/KleineStudien/study2004-emn-einfluss-zuwanderung.pdf?__blob=publicationFile
6. Bundesfinanzministerium. (2017). *Finanzen & Steuern*. Pridobljeno 3. avgusta 2018 iz https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Publikationen/Arbeitsblaetter/2017-09-11-arbeitsblatt-september-soziale-sicherung-und-staatsfinanzen.pdf?__blob=publicationFile&v=2
7. Bundesministerium für Arbeit, Soziales, Gesundheit und Konsumentenschutz. (2016). *The Austrian Social Welfare: Benefits, expenditure and financing 2016*. Pridobljeno 3. avgusta 2018 iz <https://www.sozialministerium.at/cms/site/attachments/2/8/0/CH3434/CMS1485938122480/the-austrian-welfare-state2016.pdf>
8. Bundesministerium für Arbeit, Soziales, Gesundheit und Konsumentenschutz. (2018). *Social Protection in Austria: Benefits, expenditure and financing 2018*. Pridobljeno 3. avgusta 2018 iz

- https://www.sozialministerium.at/cms/site/attachments/4/7/1/CH3434/CMS1533894817584/socialprotections2017_web_v3k3.pdf
9. Bundesministerium für Arbeit und Soziales. (2017). *Social Bericht 2017*. Pridobljeno 23. junija 2018 iz http://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/PDF-Publikationen/a-101-17-sozialbericht-2017.pdf?__blob=publicationFile&v=2
 10. Černič, I. (2018, 24. julij). *Celotni izdatki za socialno zaščito, za katero namenjamo skoraj četrtno BDP, so se v 2016 povečali. SURS*. Pridobljeno 16. septembra 2018 iz <http://www.stat.si/StatWeb/News/Index/7556>
 11. Destatis Statistisches Bundesamt. (2018, 7. junij). *Population based on the 2011 Census*. Pridobljeno 15. junija 2018 iz https://www.destatis.de/EN/FactsFigures/SocietyState/Population/CurrentPopulation/Tables/Census_SexAndCitizenship.html
 12. European Migration Net. (2016). Country Factsheet: Slovenia 2016. Pridobljeno 25. avgusta 2018 iz https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/25a_slovenia_country_factsheet_en.pdf
 13. European Migration Net. (2018, 15. junij). *Migracije in Slovenija*. Pridobljeno 25. avgusta 2018 iz <http://emm.si/>; <http://emm.si/migracije-in-slovenija/>
 14. Eurostat. (2018). *Database*. Pridobljeno iz <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
 15. Evropska komisija. (2015). *The 2015 Ageing Report*. Bruselj: Evropska komisija, Economic and Financial Affairs.
 16. Evropska komisija. (2018). *The 2018 Ageing Report*. Evropska komisija, Economic and Financial Affairs, Bruselj.
 17. Federal Ministry for Economic Affairs and Energy. (2018, 20. februar). *Number of working age people shrinking – need for qualified staff*. Pridobljeno 23. marca 2018 iz <https://www.make-it-in-germany.com/en/for-qualified-professionals/discover-germany/facts-and-figures/demography/number-of-working-age-people-shrinking>
 18. Federal Ministry for Economic Affairs and Energy. (b. l.). *Migrants contribute to economic growth*. Pridobljeno 23. marca 2018 iz: <https://www.make-it-in-germany.com/en/for-qualified-professionals/discover-germany/facts-and-figures/contribution-by-immigrants/migrants-contribute-to-economic-growth>
 19. Finančna uprava Republike Slovenije. (2018). *Prispevki za socialno varnost - Plačevanje prispevkov za zavarovanje - delavce v pravnem razmerju*. Pridobljeno 5. avgusta 2018 iz http://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/Davki_in_druge_dajatve/Podrocja/Prispevki_z_a_socialno_varnost/Opis/Podrobnejši_opis_3_izdaja_Plačevanje_prispevkov_za_socialno_varnost_iz_delovnega_razmerja.pdf
 20. Finančni slovar. (2018). *Bruto domači proizvod - BDP*. Pridobljeno 13. oktobra 2018 iz <http://www.financnislovar.com/definicije/bruto-domaci-proizvod.html>
 21. Germany Trade and Invest. (2016). *The German Social Security System*. Pridobljeno 4. septembra 2018 iz <https://www.gtai.de/GTAI/Navigation/EN/Invest/Investment-guide/Employees-and-social-security/the-german-social-security-system,t=allocation-of-contributions,did=6730.html>

22. Hackenberg, R. (2010). *Social Protection in Germany: Current challenges and lessons, learned from ongoing reform process*. Pridobljeno 20. septembra 2018 iz https://www.social-protection.org/gimi/gess/RessourcePDF.action;jsessionId=Y_YCiyk_QjzeW1b6E1__ojQm5sF_4HtmFN0aljV1A_NChx1b_dPE!1686186211?id=17989
23. Hanewinkel, V. & Oltmer, J. (2017, 20. september). *Grundzüge der deutschen (Arbeits-) Migrationspolitik*. Pridobljeno 15. avgusta 2018 iz <http://www.bpb.de/gesellschaft/migration/laenderprofile/256306/migrationspolitik>
24. International Monetary Fund. (2016). *Austria selected issues*. Pridobljeno 4. septembra 2018 iz <https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2016/cr1651.pdf>
25. International Monetary Fund Blog. (2016, 24. oktober). *Migrants Bring Economic Benefits for Advanced Economies* [objava na blogu]. Pridobljeno 26. oktobra 2018 iz <https://blogs.imf.org/2016/10/24/migrants-bring-economic-benefits-for-advanced-economies/>
26. Jandl, M. & Kraler, A. (2003). *Austria: A Country of Immigration?* Pridobljeno 16. junija 2018 iz <https://www.migrationpolicy.org/article/austria-country-immigration>
27. Jaumotte, F., Koloskova, K. in Saxen, S. C. (2016). *Impact on Migration on Income Levels in Advanced Economies*. Washington DC: International Monetary Fund, Spillover Task Force.
28. Kump, N., Majcen, B., Sambt, J., Lotrič Dolinar, A., Spielauer, M., Verbič, M. & Spruk, R. (2017). *Dinamični mikrosimulacijski pokojninski model - DYPENSI*. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja.
29. Leonid, B. (2017, 18. december). *Why Austria's Anti-Immigrant Experiment Is Worth Watching*. Pridobljeno 24. aprila 2018 iz <https://www.bloomberg.com/view/articles/2017-12-18/why-austria-s-anti-immigrant-experiment-is-worth-watching>
30. Lowe, J. (2017, 26. julij). *Benefits of Immigration: Merkel's Germany gets Social Security Boost from New Arrivals*. Pridobljeno 4. septembra 2018 iz <https://www.newsweek.com/germany-immigration-social-security-642216>
31. Migration. (2018, julij). *Das Sozialversicherungssystem*. Pridobljeno 4. septembra 2018 iz <https://www.migration.gv.at/de/leben-und-arbeiten-in-oesterreich/oesterreich-stellt-sich-vor/sozialversicherungssystem/>
32. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. (2010, november). *Strategija ekonomskih migracij 2010-2020*. Pridobljeno 24. maja 2018 iz http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/Strategija_ekonomskih_migracij-2010-2020.pdf
33. Population pyramid. (2016). *Population Pyramids of the World from 1950 to 2100*. Pridobljeno 25. avgusta 2018 iz <https://www.populationpyramid.net/europe/2016/>
34. PriceWaterhouseCoopers. (2018, julij). *Austria individual - other taxes*. Pridobljeno 4. septembra 2018 iz <http://taxsummaries.pwc.com/ID/Austria-Individual-Other-taxes>

35. Razpotnik, B. (2017, 26. april). *1. januarja 2017 v Sloveniji 2.065.895 prebivalcev ali 1.707 več kot eno leto prej*. Pridobljeno 16. julija 2018 iz <http://www.stat.si/StatWeb/News/Index/6619>
36. Razpotnik, B. (2018, 17. julij). *V 2017 se je iz Slovenije vsak teden odselilo povprečno 189 slovenskih in 147 tujih državljanov*. Pridobljeno 30. julija 2018 iz: <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/7485>
37. Sanders IV, L. (2018, 15. oktober). *Germany: Net migration drops to less than half a million in 2017*. Pridobljeno 21. oktobra 2018 iz: <https://www.dw.com/en/germany-net-migration-drops-to-less-than-half-a-million-in-2017/a-45889791>
38. Scheller, P. (2017, 1. junij). *German social security rates 2017*. Pridobljeno 4. septembra 2018 iz <http://www.scheller-international.com/german-social-security-rates-2017/>
39. Schmid - Drüner, M. (2018). *Immigration policy*. Pridobljeno 26. oktobra 2018 iz <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/152/immigration-policy>
40. Stanovnik, T. (2012). *Javne finance* (5. izd.). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
41. Statista. (2018). *Wanderungssaldo in Österreich von 2007 bis 2017*. Pridobljeno 14. septembra iz: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/687788/umfrage/wanderungssaldo-in-oesterreich/>
42. Statistični urad Republike Slovenije. (2018). *Demografski kazalniki in načini njihovega izračunavanja*. Pridobljeno 15. julija 2018 iz http://www.stat.si/doc/pub/rr816-2004/IZRACUNI_SLO.htm
43. Statistični urad Republike Slovenije. (b.l.). *Podatkovna baza SI-STAT*. Pridobljeno iz <https://pxweb.stat.si/pxweb/dialog/statfile2.asp>
44. Statistik Austria. (2018, 11. september). *Wanderungen mit dem Ausland (Außenwanderungen)*. Pridobljeno 26. septembra 2018 iz https://www.statistik.at/web_de/statistiken/menschen_und_gesellschaft/bevoelkerung/wanderungen/wanderungen_mit_dem_ausland_aussenwanderungen/index.html
45. Süßmuth, R. (2009). *The Future of Migration and Integration Policy in Germany*. Washington DC: Migration Policy Institute.
46. The Local. (2017, 26. julij). *Young, healthy immigrants are stabilizing Germany's social security system, figures show*. Pridobljeno 14. junija 2018 iz <https://www.thelocal.de/20170726/new-report-shows-how-immigrants-are-stabilizing-germanys-social-safety-net>
47. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. (2017). *Poročilo o razvoju 2017*. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.
48. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. (2018). *Poročilo o razvoju 2018*. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.

49. Zeit. (2017, 2. avgust). *Ein Drittel der Wirtschaftsleistung für Sozialtransfers*. Pridobljeno 26. avgusta 2018 iz <https://www.zeit.de/wirtschaft/2017-08/sozialbericht-sozialausgaben-andrea-nahles>
50. Žlogar, M. (2018, 16. april). Kako visoke so v Sloveniji pokojnine glede na povprečno plačo. *Siol.net*. Pridobljeno 4. septembra 2018 iz <https://siol.net/posel-danes/osebne-finance/kako-visoke-so-v-sloveniji-pokojnine-glede-na-povprecno-placo-462409>